№ 39 ՈՒՐԲԱԹ, 25 ՓԵՏՐՎԱՐԻ

1911

ԵՐԵՍՈՒՆԻՆՆԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

ՄՇԱԿ

ՀԻՄՆԱԴԻՐ ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

ՈՒՐԲԱԹ, 25 ՓԵՏՐՎԱՐԻ № 39

Տարեկան գինը 10 ռուբլի. կէս տարվանը 6 ռուբլի.
Առանձին համարները ԱՄԵՆ ՏԵՂ 5 ԿՈՊ.
Թիֆլիսում գրվում են խմբագրատանը.
Մեր հասցէն՝ Тифлисъ, редакція „Мшакъ“ Сергіевская ул., № 5.
Tiflis, Rèdaction „Mschak“
Խմբագրատան տելեֆոն № 253.

Խմբագրութիւնը բաց է առաւօտեան 10—2 (բացի կիրակի և տօն օրերից).
Յայտարարութիւն ընդունվում է ամեն լեզւով
Յայտարարութիւնների համար վճարում են իւրաքանչիւր տողատեղին 20 կոպէկ.
Տպարանի տելեֆոն № 67.

ՄՇԱԿ

(39-ՐԴ ՏԱՐԻ)

Մարտի 1-ից մինչեւ տարվայ վերջը 9 ռուբլի:

Հասցէն փոխելու համար պէտք է ուղարկել նաեւ հին հասցէն եւ 40 կ. նամականիշ։

Հասցէն՝ ТИФЛИСЪ, Редакція „МШАКЪ“.
TIFLIS, Rédaction du journal „MSHAK“.

Կովկասից դուրս գտնվող անձերը և հիմնարկութիւնների յայտարարութիւնները բացառապէս ընդունվում են՝ Մոսկվայում—Центральная Контора Объявленій Торгов. Дома Л. и Э. Метцль и К-о, Мясницкая, д. Сытова, և նրա բաժանմունքներում—Պետերբուրգում՝ Морская, 11, Վարշավայում՝ Маршальковская, 130, Պարիզում՝ 8 Площадь Биржи.

ԱՊԱՌԻԿ ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ԿԱՄ ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ ՉԷ ԸՆԴՈՒՆՎՈՒՄ

Լոյս տեսաւ

„ԱՐՕՐ“

ամսագրի 1911 թ. յունվար ամսի (№ 1) համարը հետեւեալ բովանդակութեամբ.

1) Իմ օրագրից, բանաստեղծութիւն . . . Լեոն Գրիգորեանցի
2) Վալախական լեգենդա, Մաքսիմ Գորկիի . Թարգմ. Դ. Նորեկի
3) Խիղճը վերածնվեց, նորավէպ . . . Շահրիարի
4) Նուագներ (Թերթը, Այն գիշեր, Մահվան ժամը, Կը յաղթեն, Նկարը) . . . . Արշ. Տէր-Յովհաննեանցի
5) Ժառանգը . . . . Լ. Դանիէլեանի
6) Լռջութեան կատակը, նուէր հայ բանահիւսին . Ա. Մ. Եզեկեանի
7) Կարա-Օղլու (հայ ապստամբի մը կեանքէն) Ջ. Բ. Բըրջինի, Թարգմ. անգլ. Մինաս Ցոլակի
8) Երկու թռչուն (պատկեր Շամախու կեանքից) . Ալ. Աբէլեանի
9) Արաբական դատավարութիւն . . փոխադր. Աղ. Եփրիկեանի
10) Ննջեցեալը, Գի դը Մօպասանի . . Թարգմ. Յովհ. Դանիէլեանցի
11) Օսմանեան հայերի ազգ. սահմանադրութիւնը . Սարուխանի
12) Մարդը, նրա ծագումը եւ սկզբնական հայրենիքը
13) Խոստովանութիւնը, Լ. Ն. Տօլստոյի (թարգմանչի առաջաբանով) Թարգմ. Սուրխաթեանի
14) Հայկական կեանք . . . Շաւարշի
15) Ռուսական կեանք . . . Կալխասի
16) Մատենագրութիւն
17) Դր. Մարբի ռէֆերատը
18) Յաւելուած, «Իննսուն երեքը», մեծ վէպ Վ. Հիւգոյի . Թարգմ. Ս. Սաֆարեանի

Թիֆլիսի Առեւտրական Նաւթարդիւնաբերական Ընկերութեան Վարչութիւնը

սրանով յայտնում է պ. պ. բաժնետէրերին, որ կիրակի, մարտի 6-ին 1911 թ., առաւօտեան ժամը 11-ին Ընկերութեան գրասենեակում (Երևանեան հրապ., տուն Խարազովայի) հրապարակական աճուրդով կը ծախվի Ընկերութեան 7 ակցիա, 8 կուպօններով, որ անցել է իբրև սեփականութիւն Ընկերութեան։

(մ. 1, 5) առ. 185. 3—1

Adresse Télégraphique SANITAS
Адресъ Телеграммъ САНИТАСЪ Тифлисъ

ԿՈՎԿԱՍԵԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ ԴԵՂԱՏԱՆ ՄԹԵՐՔՆԵՐԻ

ԱՌԵՒՏՐԻ
ԹԻՖԼԻՍ, ԲԱՔՈՒ, ԲԱԹՈՒՄ.

ԲԱԺԱՆՄՈՒՆՔԸ ՄԻԽԱՅԼՕՎՍԿԻ ՊՐՈՍՊԵԿՏԻ ՎՐԱ

Ժողովարանի ամառային շինութ. շարքում Մշտական ունի զանազան առարկաներ տնտեսութեան վերաբերեալ.— ՍԵՂԱՆԱՏԱՆ, ՏՈՒԱԼԷՏԻ, ԿՕՍՄԷՏԻԿԱՅԻ, ՊԱՐՖԻՒՄԵՐԻԱՅԻ, ԱԽՏԱՀԱՆՈՒԹԵԱՆ, ԼՈՒՍԱՆԿԱՐՉՈՒԹԵԱՆ և այլն։ Նոյն գներով՝ ինչպէս ԵՐԵՒԱՆԵԱՆ ՀՐԱՊԱՐ. ՎՐԱ:

179. 1—1

ԹԻՖԼԻՍԻ ԺՈՂՈՎԱՐԱՆ

Աւագների խորհուրդը խնդրում է պ. պ. անդամներին ներկայ լինել ուրբաթ, փետրվարի 25-ին, երեկոյեան ժամը 9-ին կայանալիք

ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԺՈՂՈՎԻՆ

Զբաղմունքի առարկաներն են.
1) Աւագների կանդիդատների ընտրութիւն 1911 թ. համար։
2) Կանդիդատ ներկայացված անձերի քուէարկութիւն։

(13, 20, 25) 138. 3—3

ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԱԿԱՆ ԸՆՏՐԵԼԻՆԵՐ

Իրաւագէտ Յակոբ Մեղաւորեանի հիմնալից յօդուածը, որ տպվեց «Մշակի» վերջին համարներում, ապացուցանում է այն տեսութիւնը, որ քանիցս «Մշակը» արտայայտել է, թէ կաթողիկոսական ընտրելի կարող է լինել և աշխարհականը, և քահանան։

Ինչպէս նախնական քրիստոնէական ընդհանուր եկեղեցին իբրև եկեղեցական ձեռնադրութեան բարձրագոյն կարգ ճանաչել և ընդունել է քահանայութիւնը. Վարդապետը, եպիսկոպոսը, կաթողիկոսը նոյն քահանաներն են, բայց աւելի բարձր պաշտօն ունեցող և ոչ կարգ կամ աստիճան, որովհետև եկեղեցական ձեռնադրութեան կարգը կամ աստիճանը եօթն է և եօթներորդը՝ բարձրագոյնը —քահանայութիւնն է։ Այն հայեացքն է ունեցել և ունի հայոց եկեղեցին։ Հետևաբար, հայոց եկեղեցու օրէնքով և աւանդութեամբ քահանան նոյնպէս ընտրելի է կաթողիկոսական պաշտօնի համար, ինչպէս վարդապետը, եպիսկոպոսը և արքեպիսկոպոսը։

Ընտրելի է նոյնպէս և աշխարհականը, որին, ընտրութիւնից յետոյ 12 եպիսկոպոսներ կարող են ձեռնադրել վարդապետ, եպիսկոպոս և կաթողիկոս։

Իրաւագէտ Յ. Մեղաւորեանը այդ տեսութիւնը ապացուցանում է իրաւագիտական և պատմական փաստերով և ցոյց է տալիս, որ «Պօլօժենիէն», որ միակ պետական օրէնքն է հայոց եկեղեցու կառավարութեան համար Ռուսաստանում, ամենևին ընդդէմ չէ հայոց եկեղեցու այդ ոգուն և ուղղութեան։

Այն առարկութիւնը, որ մեզ կարող են անել, թէ աշխարհականի, քահանայի և վարդապետի ընտրութիւնը ի կաթողիկոսութիւն կարող է կասսացիայի առիթ լինել, մենք հիմնաւոր չենք համարում։ Եւ հիմնաւոր չենք համարում այն պատճառով, որ 1) մենք չունենք ապացոյց թէ կառավարութիւնը կարող է վէտօ դնել այդ ընտրութեան համար, 2) կարելի է խուսափել այդ անպատեհութիւնից նրանով, որ ընտրական համազգային ժողովը 4 կանդիդատների ցանկը կազմելուց առաջ կը դիմէ բարձր իշխանութեան ներկայացուցչի միջոցով Փոխարքային կամ մինիստրին և կիմանայ կառավարութեան կարծիքը՝ թոյլատրելի է աշխարհականի, քահանայի և վարդապետի կանդիդատութիւնը, թէ ոչ, 3) վերջապէս եթէ նոյնիսկ ընտրութիւնը այդ պատճառով բեկանվի, միանգամ ընդ միշտ մեզ համար պարզված կը լինի այդ հարցը և այդ դէպքում մի տարին կորցնելը նշանակութիւն չունի։

Այս ամենը իրաւունք է տալիս մեզ «Մշակի» մէջ մեր բացած «Կաթողիկոսական հարցի շուրջը» վերնագրով բաժնի մէջ թոյլ տալ կարծիքներ յայտնել և կանդիդատներ առաջարկել թէ աշխարհականներից և թէ քահանաներից ու վարդապետներից։

Հ. Առաքելեան

ՎԵՐՋԻՆ ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

(Պետերբուրգի Հեռ. Գործ.)

23 փետրվարի

Պետերբուրգ.—Արտաքին գործերի մինիստրը հիւանդացաւ փետրվարի 21-ին։ Ցաւ երևաց կոկորդի մօտ, սակայն բժիշկների քննութիւնը պարզեց, որ բգացաւ չէ։ Լոյս փետրվարի 23-ի գիշերը հիւանդը անքուն անցրեց. կուլ տալիս ցաւը շարունակվում է։ Դրութիւնը լուրջ է։ Փետրվարի 23-ին տաքութիւնը 39,3 էր։

Պետերբուրգ. — Պալատի մինիստրը մեկնեց արտասահման։ Նրա բացակայութեան ժամանակ փոխարինող նշանակվեց իշխան Կօչուբէյը։

Դատաստանական պալատի յատուկ ատեանը ձեռնարկեց քննելու 28 մաքսիմալիստ դրամաշորթների գործը, որոնք մեղադրվում են 21 յանցանքների մէջ. վկաների թիւը աւելի քան 100 է։

Պետերբուրգ.—Ներքին գործերի մինիստրի օգնական Կրիժանովսկիի նախագահութեամբ բացվեց հակա-խօլերային ձեռնարկութիւնների համագումարը։ Բացատրելով համագումարի ծրագիրը, նախագահը մատնանշեց, որ համագումարը հանդիսանում է կառավարական, հասարակական և մասնաւոր հաստատութիւնների գործունէութեան միացման առաջին փորձը խօլերայի դէմ կռիւ մղելու գործում, և հաւատ յայտնեց, թէ համագումարին մասնակցողները, նկատի առնելով խնդրի լրջութիւնը, հարցին կը մօտենան զուտ պետական տեսակէտից։

Կարդացվեցին գլխաւոր բժշկական տեսչի օգնական Շմիդի զեկուցումը՝ «համագումարի նպատակները», և բժ. Զիցկանսկիի զեկուցումը՝ «խօլերան Ռուսաստանում 1904 թից»։

Համագումարը որոշեց առ ոտս Կայսրի արկանել համագումարի ամենահնազանդ հպատակութեան զգացմունքները։

Մոսկվա. — „Рус. Вѣд.“-ն ենթարկվեց 500 ռուբլի տուգանքի «Մոսկվա, 22 փետրվարի» առաջնորդողի համար։

„Утро Россіи“-ի խմբագիրը ենթարկվեց 500 ր. տուգանքի Բուրցեվի մասին փետրվարի 22-ին յօդուած տպելու համար։

Բագու.—Վեց պարսիկ աւազակներ ներս խուժեցին ինժեներ Բունգէի կալուածքը Ջէվադի գաւառում, սպանեցին դռնապանին և սրա կնոջը, յափշտակեցին իրերը և անյայտացան։

Օդեսսա,—Հաստատվեց «Յարի և կառավարութեան համար աղօթող հրէական ընկերութեան» կանոնադրութիւնը։

Պօլտավա.—Գրիգորիեվսկում այրվեց Կումպանի շոգեշարժ ջրաղացը. Վնասները 200,000 ր. անցնում են։

Հէլսինգֆորս.—Երէկ Տօրնաօում անյայտ պատճառից այրվեց ուղղափառ եկեղեցին։ Վնասները 80,000 ր. են։

Նովօչէրկասկ. — Վախճանվեց զօրքի նակազնօյ ատաման բարօն Տաուբէն։

Նովօ-Ալեքսանդրիա.—Գիշերս սպանվեցին չորս կողոպտիչներ. հրացանաձգութեան ժամանակ ծանր վիրաւորվեց մի պահակ.

Հաագա.—Պատգամաւորների հարցին՝ ռուս գաղթականների առաջ Գերմանիայում յարուցվող արգելքների առիթով, արտաքին գործերի մինիստրը ասաց, որ նա փորձեց դրդել Գերմանիային խուսափել խստութիւններից և աշխատեց, որպէսզի Գերմանիան երաշխաւորութիւն տայ այն մասին, թէ գաղթականները յետ չեն ուղարկվի դէպի ռուսական սահմանը. այժմ կարելի է ենթադրել, որ Գերմանիան և Ռուսաստանը համաձայնութեան կը հասնեն անցագրերի վերաբերմամբ։ Գերմանիան խոստացել է քննութիւն կատարել և վստահացրել է, որ նման սխալներ այլևս չեն կրկնվի։

Պարիզ.—Գործադուլ արին կաթնամների գործակատարները։ Ոստիկանութիւնը պաշտպանում է ապրանքապահ կայարանները և կաթնամները։ Գործադուլը վիժեց։

Ֆրանսիայի առևտրական և արդիւնաբերական ընկերութիւնների կոնգրէսը ժողովեց 1,100 պատգամաւորների՝ 450 ընկերութիւնների կողմից։ Քննվում են բանւորական և առևտրական հարցեր միջին դասակարգերի շահերի պաշտպանութեան տեսակէտից։

«Տանը» տպել է պալատի զինւորական մասնաժողովի փոխ-նախագահ Բէյնակի նամակը, որ ապացուցանում է, թէ վերջին փոփոխութիւնները ռուսական զօրքերի տեղափոխութեան մէջ աւելացնում են Ռուսաստանի պաշտպանողական ընդունակութիւնը։

Առողջապահական մշտական միջազգային կոմիտէտը պատրաստվում է մայիսին գումարել միջազգային սանիտարական կօնֆերանս խօլերայի, ժանտախտի և դողերոցքի դէմ միջոցներ ձեռք առնելու հարցի համար։

Աթէնք.—Երկրաշարժը Օրխօմէն և Լիվատիա նահանգներում խոշոր վնասներ պատճառեց։ Չը նայած ձիւնին և անձրևին, շատերն ապրում են բաց երկնքի տակ։

Յոյն-թիւրքական մասնաժողովը սահմանային վէճի առիթով գտաւ, որ թիւրք զինւոր Խալիլի դիակը գտնված է բոլորովին չը վնասված գերեզմանի մէջ և ուշ-հաշմանդամ։

Ֆէզ.—Քաղաքի և Րաբատի միջև երթևեկութիւն չը կայ. Ապստամբները սպառնում են Ֆէզին և Տանժէրին։ Բէյնիգասէն ցեղը, միանալով շէրարտա ցեղի հետ, արգելք է լինում զօրքերի առաջ գնալուն։

Վաշինգտօն.—Զինւորական մինիստրութիւնը կարգադրեց զէնքի կանչել 6,000 զինւորի Մեքսիկայի սահմանագլխին։ Տէխասում ծառայութեան են կանչվում 20,000 զինւոր։

Մեքսիկա. — Գործադուլային շարժումը ուժեղանում է։ Հարաւային նահանգներում յուզմունքներ են։ Կառավարութիւնը անզօր է։ Օտարազգիների դրութիւնը երկիւղալի է։

Լիսաբօն.—Եկաւ Օպօրտոյի եպիսկոպոսը, արդարադատութեան մինիստրի կարգադրութեամբ։ Տեղի ունեցան եպիսկոպոսին թշնամական ցոյցեր։

Կանէա.—Օպօզիցիօն կուսակցութիւնների ասելով՝ կառավարութիւնը, որ ժողովում ունի միայն 12 ձայնի առաւելութիւն, անհաստատուն է։ Կօնդուրօսը Պետ. Հեռ. Գործ. թղթակցին յայտնեց, որ նա երաշխաւորում է ներքին հանգստութեան համար մինչև յուլիս ամիսը, երբ և կը գումարվի պալատը։

Վիէննա.—Պալատի նիստերը վերսկսվեցին։ Կառավարութիւնը ներկայացրեց երեք ամսվայ բիւջէտ և 76 միլիօն կրօնի փոխառութիւն կնքելու օրինագիծը։

Բուդապեշտ.—Պալատն ընդունեց երկու ամիս քննվող բանկի հարցի օրինագիծը։

Պարիզ.—Ոստիկանութիւնը ձերբակալեց 9 ռուսների, որոնք զբաղվում էին ֆրանսիական կեղծ նամականիշներ սպառելով։

(Լրագիրներից)

Պարիզ.—Վերջին օրերս ֆրանսիական և գերմանական ազգերի յարաբերութիւնները դարձան աւելի եւս լարված։ Նոր երկպառակութեան առիթ ծառայեց այն արտասահմանեան լեգիօնը, որպիսին ֆրանսիացիները պահում են Հիւսիսային Աֆրիկայում և կազմում են բացառապէս կամաւոր-օտարազգիներից։ Նրա մէջ ծառայում են, ի թիւս այլոց, շատ փախստական գերման-զինւորներ. հէնց այդ հանգամանքը գլխաւորապէս յարձակումներ է առաջ բերում գերմանական մամուլի կողմից։

Վերջերս այդ թեմայով ռէյխստագում խօսեց գերմանական զինւորական մինիստր գեներալ Գերինգէրը, որ ցանկութիւն յայտնեց, «որպէս զի գերման ժողովուրդը լաւ իմանայ, թէ ինչ է կատարվում լեգիօնում»։

Գեներալ Գերինգէնի ճառից յետոյ լեգիօնի հարցը համարեա ծեծվում է մշտապէս գերմանական մամուլի էջերում, բստ որում աչքի է ընկնում գրգռիչ տոն ընդդէմ Ֆրանսիայի։ Իբրև նմուշ այդ տեսակ տոնի՝ կարող է ծառայել այն նկատողութիւնը, որ տպված է «Deutsche Tageblatt»-ում. «Հարկաւոր է, որպէս զի գերմանական կառավարութիւնը վճռէ խօսել աւելի եռանդով, քան մինչև օրս։ Թող Ֆրանսիան լաւ խորհի. նրա համար աւելի լաւ է ոչնչացնել շուտով այդ ոչ-մարդկային հաստատութիւնը, որ վիրաւորական է Գերմանիային։ Եթէ նա յօժարակամ այդ չանէ, պէտք է պահանջել, որպէս զի գերմանական կառավարութիւնը հանդէս գայ պաշտօնապէս և բացէ ի բաց այդ սկանդալի դէմ ձեռնարկէ իր միջոցներին»։

Այդ առիթով «Echo de Paris»-ն գրում է. «Հրամայողապէս անհրաժեշտ է տալ Ֆրանսիային մի այնպիսի մարդու, որ կարողանայ պահպանել եւրոպական հաւասարակշռութիւնը, ամրացնել ֆրանս-ռուսական դաշնակցութիւնը և արգելել եւրօպական պատերազմը՝ ոչ անվերջ զիջումներ անելով Գերմանիային, այլ ցոյց տալով նրան, որ նրա համար պատերազմը կը լինի նոյն տեսակ ահռելի բան, ինչպէս և մեզ համար»։

Պարիզ.—Նոր զինւորական մինիստր Բէրտօն մտադրութիւն ունի զօրաբանակի հրամանատարներից մինին իրան օգնական ընտրել։ Հաւանօրէն այդ պաշտօնը կառաջարկվի հրէայ գեներալ Վալըրէնին։

Որովհետև նոր կաբինետը բաղկացած է բացառապէս արմատականներից, չափաւոր և ռէակցիօն մամուլը կատաղի կերպով յարձակվում է նրա վրա։

Աւստրօ-Ունգարիան եւրոպական երկիրներից առաջինն է, որ իրապէս կռում է մանջուրական ժանտախտի անհաճելի հետևանքները։ Շատ քչերին է, երևի, յայտնի, որ աւստրիական արդիւնաբերութեան ամենազարգացած ճիւղերից մինը կանանց կեղծամերի (պարիկ) պատրաստութիւնն է։ Այդ կեղծամերի մազերը մատակարարվում է բացառապէս Չինաստանից։ Հազարաւոր աղքատներ Չինաստանում ապրում են մասնաւորապէս նրանով, որ ժողովում են այդ մազերը վարսավիրներից և ուղարկում են Շանխայ և Հօնգկօնգ. այստեղ այդ ապրանքը բաժան-բաժան են անում և ուղարկում են Մարսէյլ, Համբուրգ և Լօնդօն, իսկ այդ տեղերից արդէն հասցնում են աւստրիական գործարաններին, ուր ենթարկվում է քիմիական զտման և ներկման։ Երբ Մանջուրիայում ժանտախտ բռնկվեց, աւստրիական սանիտարական իշխանութիւնները վճռեցին միջոցներ ձեռք առնել այդ մազերից չը վարակվելու համար։ Մի քանի քաղաքներում ոստիկանութիւնը կայարաններում գրաւեց ահագին քանակութեան մազեր։ Այդ միջոցը սպառնում է քայքայել շատ գործարանատէրերի. նրանք բողոքում են և օրինակ են բերում, որ գրաւված մազերը ուղարկված են Չինաստանից մինչև համաճարակը։ Հազիւ թէ, սակայն, այդ բողոքները ազդեն կառավարութեան վճռի վրա։

ԹՈՒՐՔԻԱՅԻ ՇՈՒՐՋԸ

(Լրագիրներից)

Կ. Պոլիս.—Լրագիրները լուր են տալիս, թէ երբ մեծ վէզիրը մտադիր է հրաժարական տալ, որպիսի նպատակով նա գնացել է պալատ։

Տեղեակ շրջաններում խօսում են, որ այդ ունկնդրութեան ժամանակ սուլթանը մեծ վէզիրին յայտնել է իր զարմանքը և դժգոհութիւնը այն լուրերի առիթով, որ տարածում են նրա Մակեդոնիա այցելելու մասին, և վէզիրի արդարացումներին, թէ այդ լուրերը հրատարակվել են առանց նրա գիտութեան, սուլթանը առարկեց, որ նա՝ վէզիրը յամենայն դէպս պատասխանատու է այդ լուրերի համար։

Ենթադրութիւն կայ, որ սուլթանը դժգոհ է այն մի խումբ անձանց ինտրիգաների պատճառով, որոնց ցանկալի չէ սուլթանի այցելութիւնը Մակեդոնիա, մինչդեռ, «Kölniche Zeitung»-ի ասելով, այդ այցին վերագրում են մեծ նշանակութիւն և շատերը սպասում են, թէ սուլթանի աղօթքը Կոսովօյում, Մուրատի գերեզմանի առաջ, անհանգիստ ալբանացիների վրա կը գործէ անհամեմատ խոշոր ազդեցութիւն, քան ամեն տեսակ պատերազմական գործողութիւնները։

—

Կ. Պոլիս.—Տրիպոլի հարցի առիթով տարաձայնութիւնները Թիւրքիայի և Իտալիայի միջև սաստկանում են։ Իտալիան նորից պահանջում է փոխել վալիին։ Պատճառը հետևեալն է. մի ընկերութիւն խնդրում է կօնցեսիա Տրիպօլիի հանքերը շահագործելու համար. ընկերութեան այդ միջնորդութիւնը պաշտպանեց Տրիպօլիի վալին։ Մինչդեռ, հանքարդիւնաբերութիւնը Սիցիլիայի բնակիչների գլխաւոր պարապմունքներից մինն է, որոնք ինարկէ չափազանց վնասվելու են Տրիպօլիի մրցումից։ Այդ պատճառով Իտալիան ամեն ջանք գործ է դնում, որպէս զի պաշտպանէ իր ազդեցութիւնը Տրիպօլիում։

Թիւրքաց մամուլը գրգռված է Իտալիայի այդ աստիճան բացէ ի բաց պահանջներից և խորհուրդ է տալիս Բ. Դրանը պաշտպանել իր պրէստիժը։

ՈՒՍԱՆՈՂԱԿԱՆ ՅՈՒԶՄՈՒՆՔՆԵՐ

(Պետերբուրգի Հեռ. Գործ.)

23 փետրվարի

Կազան.—Պարապմունքները համալսարանում և անասնաբուժական ինստիտուտում ընթանում են նորմալ։ Համալսարանի խորհուրդը պատուաւոր անդամներ ընտրեց կոմս Միլիւտինին և Սեմենօվ-Տեանշանսկիին։

—

Եկատէրինօսլաւ.— Պարապմունքները հանքաբանական դպրոցում վերսկսվում են։ Վերջին երկու դասընթացքները լիակատար կազմով ձեռնարկեցին պարապմունքներին։

—

Պետերբուրգ.—Համալսարանում դասախօսութիւններին այցելող ուսանողների թիւը քչացաւ։ Ցերեկվայ ժամը 2-ին համալսարանում կատարվեց քիմիական օբստրուկցիա։ Ոչ ոք չը ձերբակալվեց։ Մինիստրութիւնը ֆակուլտետներին առաջարկեց անմիջապէս քննել ուսման ժամանակի հարցը։ Ի նկատի ունենալով, որ դասախօսութիւններ համարեա չեն լինում կանանց բժշկական ինստիտուտում, նա յայտարարեց, որ պրոֆէսօրները կանօնաւոր կերպով յաճախում են դասախօսութեան, տալով ցանկացողներին պարապելու լիակատար հնարաւորութիւն։

—

Խարկօվ.—Համալսարանի բժշկական ֆակուլտետում յայտարարվեց, որ առաջին դասընթացքի ուսանողները, որոնք չեն վերսկսի պարապմունքները այս շաբաթ, կարձակվեն։

ՀԵՌԱՒՈՐ ԱՐԵՒԵԼՔՈՒՄ

(Պետերբուրգի Հեռ. Գործ.)

23 փետրվարի

Տօկիօ.—Երկու պալատները ընդունեցին 1911 թւի բիւջէն։ Ճանապարհների հաղորդակցութեան մինիստրը պատրաստվում է այցելել Մոսկվա և Պետերբուրգ դարնանը՝ Դրեզդէնի ցուցահանդէսին գնալու ժամանակ։

—

(Լրագիրներից)

Վլադիվօստոկ—Եապօնիան ուրախ է այն բանից, որ Ամերիկան ընդունեց եապօնական գաղթականութեան պայմանագիրը։ Եապօնական դիպլօմատիական շրջանները, մամուլը և հասարակութիւնը միաբերան այդ դէպքում տեսնում են Եապօնիայի նոր միջազգային յաղթութիւն։ Եապօնական պաշտօնական օրգանները ընդգծում են, որ եապօնա-ամերիկական միջադէպը վերջնականապէս բարձվեց մէջտեղից։

—

Խարբին. — Որովհետև չինացիները մերժեցին մասնակցել քաղաքային առաջիկայ ընտրութիւններին, ռուսաց ադմինիստրացիան մտադիր է թոյլ չը տալ չին ներկայացուցիչներին մտնել քաղաքային խորհրդի մէջ։ Ընտրութիւնների բօյկօտը արդարացում չունի և հանդիսանում է արգասիք ռուսատեաց քաղաքականութեան։ Չինացիները մտադիր են ստեղծել դժուարութիւններ։ Այդ հողի վրա կարող է տեղի ունենալ լուրջ միջադէպ։

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՄԱՆՐ ՎԱՐԿԻ ԳՈՐԾԻՉՆԵՐԻ ԺՈՂՈՎԸ

—

Ժողովի բացման օրը Կովկասի Փոխարքայ կոմս Վօրօնցօվ-Դաշկօվ ուղղեց ժողովին հետևեալ հեռագիրը ժողովի նախագահի անունով.

«Մեծ նշանակութիւն տալով մանր կրեդիտի գործին, հիմնված փոխադարձ համեբաշխութեան սկզբունքի վրա, իբրև հիմք՝ Անդրկովկասի ազգաբնակութեան շուտով անցնելուն սովորական բնական տնտեսութիւնից դէպի դրամականը, ես խնդրում եմ ձեզ հաղորդել այսօր Թիֆլիսում իմ թոյլտուութեամբ գումարված մանր վարկի գործիչների ժողովին իմ իղձերը արդիւնաւէտ աշխատութեան համար, զարգացնելու և ամրացնելու այդ կրեդիտը Անդրկովկասի գիւղական վայրերում ի բարօրութիւն գիւղատնտեսների և մանր արդիւնաբերութեան»։

Այս հեռագրին ժողովը ուղարկեց հետևեալ պատասխանը.

«Մանր վարկի գործիչների առաջին անդրկովկասեան ժողովը խորին շնորհակալութիւն է մատուցանում ձերդ պայծառափայլութեանը այն թոյլտուութեան համար, որ տուիք ժողովին քննել ազգաբնակութեան կարիքները և մշակել միջոցներ՝ բարձրացնելու համար նրա բարօրութիւնը, և ձեր ողորմած ողջոյնի համար ժողովի աշխատութիւնների սկզբին»։

ՃԱՆԱՊԱՐՀՈՐԴԱԿԱՆ ՏՊԱՒՈՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

IV

Պետերբուրգ, 14 փետրվարի

Երէկ երեկոյեան տեղի՝ ունեցաւ Պետական Դումայի վաղուց սպասվող նիստը, նուիրված բարձրագոյն դպրոցների մասին արված հարցապնդումին։

Այդ նիստին ներկայ լինելու համար օրեր առաջ հոգ էին տարել հետաքրքրվողները։ Բայց բաւարարութիւն ստացել էր նրանց փոքրագոյն մասը։

Եթէ տեղեր լինէին՝ բազմաթիւ ժողովուրդ կը լցնէր Դումայի պատշգամբները։

Այդ երեկոյ սովորականից աւելի էր և պատգամաւորների թիւը։

Սակայն այդ օրվայ նիստը հիասթափեցրեց շատերին, որովհետև առաջին ճառախօսը թոյլ տուեց իրան մեծ շեղումներ բուն ժամանակակից խնդրից դէպի այս ու այն հեռաւոր մանրամասնութիւնները։

Ներկայ նիստով միայն սկիզբ դրվեց հարցապնդումի քննութեան, իսկ երբ նա կը վերջանայ, մի թէ մի քանի նիստերում, յայտնի չէ։

Մինչև ներկայ նամակի տպագրվելը ձեզ արդէն յայտնի կը լինեն հեռագիրներից հարցապնդումի քննութեան հետևանքները։

Այստեղ նշանակութիւն են տալիս հարցապնդումի քննութեան խնդրին։ Թէ կառավարութիւնը, թէ Դումայի քաղաքական կուսակցութիւնները և թէ հասարակութեան խաւերը նայում են այդ քննութեան վրա իբրև մի պայքարի վրա, որի այս կամ այն եղանակով լուծում ստանալը պէտք է ունենայ որոշ ազդեցութիւն զանազան շրջաններում։

Կառավարչական և աջակողմեան շրջանները իրանց թոյլ չեն զգում առ այժմ։

Հետաքրքրված են ուսանողները, ծնողները, համալսարանական գործողները։

Երէկվայ նիստին նախագահում էր Ա. Գուչկօվը։

Ներկայ էին ժողովրդական լուսաւորութեան մինիստր Կասսօն և նրա օգնականը։

Զեկուցանում է իշխան Տենիշեվ։

Առաջինը խօսում է Պուրիշկևիչը։

Սկզբում լսեցին նրան, բայց շուտով ամենքը յուսահատութեան մէջ ընկան։ Նա սկսեց 1858 թւականի ուսանողական խառնակութիւններից և այնպիսի աւելորդ, տաղտկալի ու անհետաքրքրական մանրամասնութիւնների մէջ մտաւ, որ ոչ ոք չէր ուզում լսել. պատգամաւորների մի մասը թողեց դահլիճը և հասարակութիւնը ձանձրացած հեռացաւ։

Ճառը տևեց՝ կամ աւելի ճիշդն ասած՝ տանջեց $1^1/_2$ ժամ։

Պուրիշկևիչի ճառի իմաստն այն էր, թէ ուսանողների վրա վատ են ազդում պրօֆեսօրները և ուրիշ խռովարարներ, և լիայոյս է, որ կառավարութիւնը կը զսպէ այդ անձերին։

Ամբիօն է գրաւում Նեկրասօվը, որ խօսում է աջակողմեանների դէմ։

Նեկրասօվը աշխատում է ցոյց տալ համալսարանական ինքնավարութեան բարիքն և փրկարար նշանակութիւնը։ Նա ապացոյցներ էր բերում, թէ ինչպէս ինքնավար համալսարանը գրաւական է լինում խաղաղութեան և ինչպէս վերջինս խախտվում է, երբ ինքնավարութիւնները հարուածների և սահմանափակումների են ենթարկվում։ Նա անհնարին է համարում շարունակել մի սահմանակարգ, որը զրկել է համալսարանական վարչութիւնը նախաձեռնութիւնից և ինքնուրոյն անկախ ղեկավարութիւնից, մինչդեռ այդ վարչութիւնը պէտք է պատասխանատու համարվի կատարվող դէպքերի և դժբաղդութիւնների համար։

Նա պնդում է, որ բարձրագոյն դպրոցներում ներկայումս տիրող վիճակը ուղիղ վկայում է, որ կառավարութիւնն անզօր հանդիսացաւ կարգը վերականգնելու։ Այն, որ այժմ գոյութիւն ունի, դա արհեստական և խաբուսիկ է, որովհետև ոչ համալսարանական կեանքն է մտել սովորական կենցաղի մէջ և ոչ գիտութիւնն է ստացել բարեպատեհ պայմաններ կանօնաւոր դասաւանդութեան համար։

Նեկրասօվի ճառը տեղ-տեղ ընդհատվում է աջակողմեանների վիրաւորական նկատողութիւններով և ձախակողմեանների ծափահարութիւններով։

Միւս ճառախօսութիւնները յետաձգվեցին հետևեալ նիստերի համար։ Սպասվում են հետաքրքրական բացատրութիւններ և պայքարներ։

Բարեկենդանի պատճառով բարձրագոյն դպրոցների դռները փակվեցին և մի քանի օր բոլորը հանգիստ կը լինեն։

Ա. Քալանթար

«ՌՈՒՍ ԺՈՂՈՎՐԴԻ ՄԻՈՒԹԵԱՆ» ԳԱՂՏՆԻՔԸ

—

Դեռ մի քանի օր առաջ Պետերբուրգի նահանգական դատարանում, մասնակցութեամբ երդուեալ ատենակալների, քննվեց ռուս ժողովրդի միութեան նախկին անդամ Լարիչկինի գործը, որը մեղադրվում է բանւոր Մուխինի սպանութեան մէջ։

Ներկայ գործը իր էութեամբ սոյնանման բազմաթիւ սպանութիւնների մի պատկերն է միայն։

Սրա ամբողջ հետաքրքրականութիւնը կայանում է նրանում, որ այս սպանութեան հերոս Լարիչկինը, լինելով սև-հարիւրեակայինների մարտական կազմակերպութեան անդամ, մասնակցել է Հերցէնշտէյնի սպանութեան գործին։

Գործի քննութեան ժամանակ որպէս մեղադրեալը, նոյնպէս և վկաները այնպիսի նորանոր մերկացումներ և յայտնագործութիւններ արին, որ դատախազի պահանջով գործը յանձնվեց նոր քննութեան։

Լարիչկինի բացատրութիւններից երևաց, որ բանւոր Մուխինի սպանութեան դրդապատճառները ոչ թէ անհատական-անձնական բնոյթ են կրում, այլ որ իրան է եղել յանձնված մէջտեղից վերցնել Մուխինին։ Իսկ հրահանգողն է եղել ռուս ժողովրդի միութեան մարտական կազմակերպութեան գլխաւոր՝ Իւսկևիչ Կրասկօվսկին։

Սպանութեան ժամանակ ներկայ են եղել մարտական կազմակերպութեան այլ անդամներ ևս։

Պարզվում է նմանապէս, որ թէև սպանութիւնը կատարվել է հասարակական անդորրութեան պահապան ստորին ոստիկան Կուզբեավցևի աչքի առաջ, բայց և այնպէս վերջինս նեղութիւն չէ կրել սպանողին ձերբակալելու, որը և անվրդով կերպով անցնում գնում է իր գործին…

«Առհասարակ, եթէ «սօիւզնիկներին» ձերբակալում էինք էլ,—ասում է դատարանում Կուզբեավցեվը,—նոյնիսկ սպանութիւնների համար, միևնոյն է, շուտով ազատ էին արձակվում նրանք։ Եթէ երբեք ձեռքերից զէնքը խլում էինք, անմիջապէս յետ էինք դարձնում» («Рус. Вѣд.» № 38)։

Վկաների ցուցմունքներից պարզվում է նմանապէս, որ ներկայ խմբակցութեան գլխաւորները, բացի վերոյիշեալից, դրդելիս են եղել իրանց անդամ Կրիկսին, Բուլաևին, Զօրինին և այլոց սպանել Սեմեանկօվեան գործարանի կառավարիչ Գիպիուսին, պատգամաւոր Պետրունկևիչին, կոմս Վիտտէին և Միլիւկօվին։

Իսկ սպանութիւններ գործելու այս հրահանգիչների և ներշնչողների անունները մացված են արդէն Պետերբուրգի նահանգական դատարանի արձանագրութեան մէջ։

Պարզվում է, որ այս վիժուածքները միայն սպանութիւններով չեն եկել բաւականանալիս, այլ հրահանգներ են եկել տալիս խուզարկութիւններ անելու, այս ու այն անհաճոյ մարդկանց ծեծելու. յափշտակելիս են եղել զինւորական պահեստատեղերից գնդակացիրներ, և էքսպրոպրիատօրներին դէմ կռուելու պատրուակով ամեն կարգի բռնութիւններ են եղել գործ դնելիս։

Բնական է, որ այսօրինակ մերկացումներից յետոյ միայն Լարիչկինները չեն՝ որ մեղադրեալների նստարանի զարդը պիտի լինեն, այլ և այնպիսիների վրա պիտի բաղմեն հէնց այս կարգի սխրագործութիւնների հեղինակներն ու դրդապատճառ եղողները։

Պատկերը կատարեալ կը լինի, երբ կցենք, որ միայն մասնաւոր անձեր չեն այսպիսի գործերին մասնակից։

«Рус. Вѣд.» լրագրի ասելով, եղած փաստերը վկայում են մասնակցութիւնը պաշտօնական անձանց։

Հաւատանք, որ քննիչ մարմինը և մեղադրող կողմը, առանց որևէ փափկանկատութիւնների, անաչառ կերպով քննելով գործը, արժան պատիժը կը պահանջեն բոլոր մեղադրեալների համար։

Ահա թէ ովքեր են եղել գաւառն մորթի հագած գայլերը, որոնցից մէկը, ի միջի այլոց, 80,000 րուբլի՝ խուլ ու համրերին պատկանող՝ գումարը փառաւորապէս մաքրազարդեց, երևի յանուն հայրենիքի բարօրութեան։

Ցար. Գասպարեան

ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ԳԱՒԱՌԻՑ

—

Մանր կրեդիտային ընկերութիւններ

Նոր-Բայազէտ, 14 փետրվարի

Մեր շրջանում գտնված մանր կրեդիտային հիմնարկութիւնների գործունէութիւնը օրէ-օր ընդարձակվում և մեծ ծաւալ է ստանում։ Օրական բաժնետէրերի թիւը աւելանում, կրկնապատկվում է։ Ընկերութիւնների վարչութիւնները նոյնիսկ ստիպված են շատ փայեր չընդունել՝ միջոցների և դրամի քչութեան պատճառով, քանի որ պետական բանկը դեռ ևս այնքան մեծ վարկ չէ բացել այդպիսի մանր դրամական հաստատութիւնների գործունէութեան համար։

Թէպէտ մի կողմից ուրախալի է, որ մեծ օգնութիւն է հասցվում ընկ. բազմաթիւ անդամներին, որոնք գուցէ մի փոքր հեռու մնան վաշխառուների ճանկն ընկնելուց, բայց և միւս կողմից ցաւալի է, որ շատերը մերժվում են անդամագրվել, որոնք անշուշտ կրկին դիմելու են վաշխառուների սովորական ծանր պայմաններին։ Այդ տեսակէտից ահա շատ ցանկալի կը լինէր, որ Երևանի արքունական բանկը շտապէր օր առաջ հոգ տանել աւելացնելու այդպիսի ընկերութիւնների վարկը, որպէսզի այդ հիմնարկութիւնների վարչութիւնները կարողանային բաւականութիւն տալ տեղական ժողովրդի ծով կարիքներին՝ նրանց դժուար դէպքերից յետ պահելու և վաշխառուների ցանցից ազատելու նկատմամբ։

Մի բան ևս դժուարութիւնների մէջ է դնում ընկերութեան անդամներին, այն՝ որ վերջիններս ամեն տարի պէտք է բաժնեվճար մուծնեն ընկերութեան կասսան ա…

ՖԵԼԻԵՏՕՆ

«ԺԸ ՄԱՆ ՖՈՒ»*)

«Ֆրանսիացիների ակումբի» երեկոյթ

—

— Հետաքրքրական է, թէ ում հասցէին է ուղղված այդ «ժը ման ֆու»-ն։

— Ո՞ւմ, ի հարկէ ինտելիգենցիայի։

— Հայ ինտելիգենցիայի։

— Ոչ յատկապէս հայ, այլ առ հասարակ ինժեներների, բժիշկների, իրաւաբանների, մանրավաճառների հասցէին։

— Ա՛խ, մանրավաճառներն էլ են ձեր մէջ ինտելիգենցիային պատկանում։

— Այո։

— Ներեցէք։ Ну, օրինակ, մեր Լըսաժը, Էյֆէլը, Պաստեօրը կամ Լաբօրին—սրանք էլ «ժը ման ֆու» են դուրս գալիս, չէ՞։

— Երևի՛, ընդհանուր է ասված։

— Եւ ինչ առիթով են սրանց «ժը ման ֆու» ասում։

— Որովհետև խեղճ մարդը չէ կարողանում նրանց դատարկ գլուխների մէջ ուղեղ գնել… հետևաբար «ժը ման ֆու»։ Եւ տե՛ղն է։ Ապա ինչի՞ են իրանց «քիթը խառնում իրանց մտքին ու հոգուն անմատչելի գործերի մէջ»։

— Հայերէն սպդպէս կարելի է ասել։

— Ի՞նչպէս։

— Մի բան խառնել մի բանի մէջ։

— Դա ինքն է ասել։

— Ինքը ով է։ Վիպասանը և դրամատուրգը։

— Այո. ճիշդ իր խօսքերն է։ Ա՞յ, տպված է։

— Երևի ձեր լեզուն այդպէս է։

— Բանը դրանում չէ։

— Լաւ, լաւ։ Ուրեմն ձեր ինտելիգենտների գլխում ուղեղ չը կայ… Այդ լաւ չեմ հասկանում։ Բաս առանց ուղեղի ի՞նչպէս են դիպլօմ ստացել, կամուրջներ շինում և վերջապէս այդքան նեղացնում են ձեր խեղճ «ժը ման ֆու»-ին։

— Դրուստն ասած, այդ ես էլ լաւ չեմ հասկանում։

— Բաս չը հարցրի՞ք այդ պարոնին, թէ նա ի՞նչպէս է իմանում՝ մարդու գլխի մէջ ուղեղ կայ թէ չէ։

— Ի՞նչպէս չէ, հարցրել եմ։ Ասում է. «Ով ինձ մեծ վիպասան և անզուգին դրամատուրգ է համարում, նրա գլխում ուղեղ կայ. իսկ ով ասում է, թէ ես ոչ մէկն եմ և ոչ միւսը, նրա գլխում ոչինչ չը կայ»։

— Հետաքրքրական է… Լա՛ւ։ Ուրեմն ձեր կրիտիկան, այսինքն քննադատութիւնն էլ անուղեղների ձեռքին է։

— Ներեցէ՛ք, լաւ չը հասկացայ։ Ի՞նչպէս ասացիք. «քննադատութի՞ւն»։ Չէ՛, այդպիսի բան չը կայ մեր մէջ։ Ասենք, հիմա յիշեալ պարոնը աշխատում է ուղեղ մտցնել մարդկանց գլխի մէջ։ Երևի այն ժամանակ մի երկու քննադատներ էլ դուրս կը գան։

— Oui, oui!

— Ինչի՞ ասացիք՝ «վույ, վույ»։ Ի՞նչ ափսոսալու բան կայ այստեղ։ Զարմանում եմ։ Միթէ կարծում էք, որ երբ քննադատներ դուրս գան, մեր «ժը ման ֆու»-ները աւելի քիչ կըլրակայեն և յօբելեաններն էլ կը պակասեն մեր մէջ։ Այդ բանը մի պարոն գրել էր, բայց… ես համաձայն չեմ։

— Այդ ձեր գործն է… Ասացէք խնդրեմ, Mr. Մարտիրոս, այդ ձեր պարոնը քանի գլխանի է… Ну, քանի՞ գլուխ ունի, որ ամբողջ աշխարհի ինտելիգենցիային «ժը ման ֆու» է ասում։

— ???!!

— Չը գիտէք։ Լաւ։ Այն ժամանակ, գուցէ գիտէք, թէ նա հօ մեր Նապօլէոնի հետ նմանութիւն չունի։ Այնպէս, քիթը, գլուխը, ժիլէթը։ Զարբով, տեսնում եմ, որ նման է։

— Նապօլէոնի հետ ծանօթ չեմ։ Դէ, մեր հռչակաւոր վիպասանն է, ինչպէս, այ, ձեր Դօդէն, Մօպասանը, Լօտին, Զօլան, Մարգըրիտը։

— Լա՛ւ, լա՛ւ, իսկ ուղղութի՞ւնը։

— Այդպիսի բաներ չը կան մեր մէջ. բայց, մի հմուտ բժշկի ասելով, զարմանալի հոգեբան է, այ, ինչպէս ձեր Բուրժէն, և լաւ ուսումնասիրած է կանանց հարցը, այ, ինչպէս ձեր Պրեվօն։

— Հա՛։

— Բա՛ս… Եւ դրամատուրգ, ինչպէս ձեր…

— Ну, բաւական է արդէն։ Դուք իրաւունք չունէք վիրաւորելու մեր գրողներին։

— Ներեցէք։ Ես չէի ուզում ոչ ոքի վիրաւորել… Ես միայն…

— Թողնենք այդ… Դուք շատ հետաքրքրական բաներ էք ասում, գիտէք։ Ներեցէք, մի հարց ևս։ Ի՞նչպէս է վերաբերվում ձեր «ժը ման ֆու» ինտելիգենցիան դէպի այդ վիրաւորանքը։

— Այսինքն, ինչպէս պիտի վերաբերվի։

— Ну, բօյկօտ են արել թէ մենամարտութեան են կանչել, թէ հաւաքվել են ու կօլլեկտիվ բողոք յայտնել։

— ???

— Չէք հասկանում։

— Հասկանում եմ։ Ի՞նչպէս չէ։ Ինտելիգենցիան ուզում է նրան յօբելեան սարքել…

— Փըր՞թ։

— Ինչ ասացիք։

— Ասացի՝ փըր՞թ։

— Ի՞նչ է, գուցէ չէք հաւատում։

— Չէ, այդ չէ, պ. Մարտիրոս… Հը՛ հը՛… ուրեմն նոյն մարդիկ, որոնք «ժը ման ֆու»…

— ??!!

— Մի մտածէք է, ախար, Մարտիրոս կիրակոսիչ. ախար առանց ուղեղի կարելի է յօբելեան սարքել։

— Հա՛, էդ էլ դրուստ է… բայց… դէ ինքը շատ է ուզում…

— Այո, ի հարկէ, յօբելեանը շատ պատուաբեր բան է։ Մի ամբողջ երկիր գալիս է իր երախտագիտութիւնը արտայայտելու մի բարերարի։

— Ըմ, ըմ… այդ էլ չը լինի, հօ ապահովութիւն կը լինի, բաւական է։

— Ի՞նչպէս թէ ապահովութիւն։

— Ի հարկէ, փող կը հաւաքվի, և ինքը հանգիստ կապրի, չէ՞։

— Հա՛, եթէ շատ ծեր է, աղքատ…

— Այնքան էլ չէ։

— Ну, երևի անանկ է, կամ աչքերը չեն տեսնում, կամ հիւանդ է, մեռնում է, պէտք է բժշկվի։

— Ը…ը…ը…

— … կամ մի որևէ մեծ աշխատութիւն ունի հրատարակելու ու փող չունի…

— Ը…ը…ը…

— Չեմ հասկանում։ Իսկ ինչի՞ պէտք է հազարներ մի մարդու տալ՝ չը գիտենալով ինչի համար, երբ նա դեռ ընդունակ է աշխատելու. իսկ եթէ այդ փողով մի քանի ուսումնասիրական բանաք, ինչ էք կարծում, աւելի օգուտ չի՞ լինի, քան այդ պարոնին տաք, որը ձեզ «ժը ման ֆու» է ասում… Ինքնասիրութիւն ասված զգացմունքից կա՞յ ձեր մէջ։

— Կայ։

— Ну… Չը կարծեմ։

— Ի՞նչ։

— Ասացի «չը կարծեմ»… Հէնց էդպէս, առանց մտածելու ասացի։ Ցամենայն դէպս ես շատ կը խնդրէի ձեզ, որ ինձ հրաւիրէիք այդ յօբելեանին։

— Ինչի՞ համար։ Ֆրանսիական ճառեր կը լինեն իր մօտ… ինչպէս ասեմ… ընկերների կողմից։ Հայերէն չէ՛ք հասկանայ։

— Հարկ չը կայ հասկանալու։

— Բաս ի՞նչ հետաքրքրք…

— Ես միայն կուզէի ձեր լուսանկարը հանել։ Պէտք է ուղարկեմ մեր «Շարիվարի» երգիծաբանական թերթին։

— Լաւ, կը կանչեմ ձեզ էլ։ Բայց ինչի՞ անպատճառ «Շարիվարին»։

— Դէ, շատ կոմիկ բան պիտի լինի այդ յօբելեանը։ Այդպիսի բան մեր մէջ չէ լինում, որ չորս գիրք գրողին (էն էլ՝ ձեր ասածից տեսնում եմ, թէ ի՛նչ տեսակ գրքեր պիտի լինեն) յօբելեան սարքեն և հազարներով էլ փող ժողովեն։ Ну, մեր ֆրանսիացիք սիրում են այդպիսի կոմիկ բաներ… Թո՛ղ մի քիչ զուարճանան։ Ի՞նչ փաստ ձեր «ժը ման ֆու»-ներին։ Կը նայեն ու կասեն. „En v' là des têtes!". Հետաքրքրական ազգ էք է։ Պարիզում եղե՞լ էք։ չէ… Այնտեղ վայրենի երկիրներից մարդիկ են բերում և փողով ցոյց տալիս, օրինակ՝

*) Տես «Մշակ» № 38.

բեկան 10 ր.։ Առաջին տարին մի կերպ տալիս են բաժնեգինը, քանի որ ստիպված են մի քանի տասնեակ րուբլի փող վերցնել և իրանց «պակաս-պռատը» դրստել։ Այն ինչ՝ յետագայ տարիներում անդամները, մանաւանդ չքաւորները, որոնց համար են խակապէս մանր կրեդիտային հիմնարկութիւնները, հազիւ կարող են կրկին 10 ր. փայեր մուցնել ընկերութեան դրամարկղը, այն պարզ պատճառով, քանի որ շատերը 10 ր. կանխիկ փող չունենալով, նրանք ուրիշներից փոխ են վերցնում և ընկերութեան բաժնեգինը վճարում, որպէսզի իրանց վարկը մշտապէս բաց մնայ ընկերութեան մօտ։ Սակայն տարիների ընթացքում անդամների մեծամասնութիւնը, իբրև հողագործ դասակարգ և թեթև կայքի տէր տարր, անկարող է տարիներով բաժնեվճարներ բարդել ընկերութեան գանձարանում՝ նրանից մի 40—50 ր. տարեկան փող վերցնելու նպատակով։ Հէնց այդ հիման վրա շատ անդամներ դժուարութիւնների հանդիպելով՝ բաժնեգների վճարման վերաբերմամբ՝ հեռանալու տրամադրութիւն ենցոյց տալիս ընկերութեան անդամութիւնից, չը նայելով որ անդամներին թոյլ է տրըվում օրէնքով ամսական 1 ր. մուցնել իբր բաժնեգին կամ անդամավճար։

Թէ այդ տեսակէտից և թէ ընկերութեան գործի աջողութեան վերաբերմամբ ցանկալի է, որ մի փոքր դիւրութիւն մուցվէր ընկերութեան կանոնադրութեան մէջ՝ բաժնեվճարի վերաբերմամբ, մանաւանդ որ շուտով Թիֆլիսում կայանալու է այդպիսի մանր կրեդիտային ընկերութիւնների ներկայացուցիչների ընդհանուր համագումարը, ուր կը շօշափվեն շատ հարցեր այդ հիմնարկութիւնների վերաբերեալ։

Աւելացնենք և այն, որ այն ընկերութիւնները, որոնք բաժնեգին չեն վերցնում (кредитное товарищество), նրանք կարող են աւելի մեծ օգնութիւն հասցնել գաւառական հողագործ դասին, քան այն ընկերութիւնները (ссудо-сберегательное товарищество), որոնք տարեկան բաժնեգին են պահանջում իրանց անդամներից։

Պէտք է երևակայել, որ մի անդամ, որ 40 ր. վարկ ունի ընկերութեան մօտ, տարեկան 10 ր. փայ պէտք է մուցնի ընկերութեան կասսան, այն յոյսով գուցէ, որ յետագայ տարիներում նրա վարկը կը բարձրացվի 50—60 ր. և այլն, երբ նա յաջորդաբար կը մուցնի ընկերութեան դրամարկղը 10-ական ըռ բլի ամեն տարի՝ ընթացիկ տարիներին։ Բայց թէ որքան դժուարութիւնների կը հանդիպի այդպիսի մի անդամ՝ 10 տարվայ ընթացքում 100 ր. փող դիզելու վերաբերմամբ ընկերութեան դրամարկղում, բացատրելն անգամ աւելորդ է։ Կասենք միայն այն, որ կամ նա պէտք է նորից կրկնակի տոկոսով փող վերցնի իր գիւղի վաշխառուից, կամ թէ իր բաժնեվճարները յետ ստանայ ընկերութեան վարչութիւնից ու հեռանայ ասպարէզից։

Ս. Ե. Ա.

—

Փետրվարի 19-ի տօնը գաւառում

Զաքաթալա, 21 փետրվարի

Ամսիս 19-ի երեկոյեան հայոց դպրոցի դահլիճում մեծ բազմութեան ներկայութեամբ Ռուսաստանում ճորտութեան վերացման 50-ամեակի առիթով մի դասախօսութիւն արեց մեր դպրոցի հոգաբարձութեան նախագահ Ստուածատուր-բէկ Բէկ-Ցովսէփեան։

Նրա ճառը շատ լաւ տպաւորութիւն գործեց երկսեռ բազմաթիւ ունկնդիրների վրա, որոնք վարձատրեցին դասախօսին ծափահարութիւններով։ Դասախօսութիւնից անմիջապէս յետոյ բեմի վրա երգեցին աշակերտները «Боже Царя храни» հիմնը։

Սեպուհ

Նոր փաստեր Գ. Դանիէլեանի սպանութեան շուրջը

Բաթում, 18 փետրվարի

Ամբողջ Բաթումի ազգաբնակութիւնը վերջերս հետաքրքրվում էր մի սենսացիոն հարցով։ Սրանից մօտ 2 տարի առաջ, իր ննջարանում, քնած տեղը, քունքին ստացած գնդակի մի հարուածով սպանվում է Գրիգոր Դանիէլեանը։ Ոստիկանական և դատաստանական մարմինների ձեռք առած բոլոր միջոցները ի դերև ելան և ոճրագործները մնացին անյայտ։ Դատարանը վաղուց փակել է այդ հարցը, անկարող լինելով փաստեր ձեռք բերել։

Գրիգոր Դանիէլեանը յայտնի էր այստեղ որպէս օգտակար և սիրալիր մի անձնաւորութիւն թէ մասնաւոր և թէ հասարակական կեանքում։ Նրա սպանութիւնը վրդովել էր ամբողջ Բաթումի ազգաբնակութեան, առանց ազգի և կրօնի խտրութեան։ Շատ առէ-կօսէներ եղան ժամանակին, բայց երբ դատաստանական իշխանութիւնները մի անգամ փակեցին այդ հարցը, առժամանակեայ կերպով դադարեց ամեն մի խօսք ու զրոյց։

Վերջերս, անակնկալ կերպով երևան են գալիս նորանոր փաստեր, որոնց հիման վրա, հարիւրաւոր ստորագրութիւններով ժողովրդական մի բողոքագիր է ներկայացվում դատաստանական բարձր իշխանութիւններին, փաստացի կերպով ապացուցանելով թէ Գրիգոր Դանիէլեանի ոճրագործը նրա հարազատ ամուսինն է, և պահանջում են մի անգամ փակված գործը նորից բացել և, վերաքննութիւն նշանակելով, արդարութիւնը երևան բերել և գործադրել։ Դատաստանական բարձր իշխանութիւնները ծանօթանալով դրված փաստերի հետ, նորից քննութիւններ են սկսել և հետամտում են ճշմարտութիւնը երևան բերել։ Ամենքն էլ անհամբեր սպասում են, որ անմեղի արդար արիւնը չի կորչի և ոճրագործութիւնը երևան գայ։

Մար

—

Հանդէսներ Ախալքաղաքում

Ախալքաղաք, 18 փետրվարի

Երէկ, ծխական դպրոցում բացօդեայ կայացաւ դպրոցական հանդէս Վարդանանց տօնի առիթով։ Հանդէսին ներկայ էին Հայ կան. Բար. Ընկ. դպրոցի աշակերտուհիները իրանց ուսուցչուհիների հետ և մեծ երկսեռ բազմութիւն։ Աշակերտներն արտասանեցին ոտանաւորներ։ Երգում էր հանդէսին դըպրոցական խումբը։ Ուսուցիչ Ռ. Իսկէնդէրեանը բանախօսութիւն կարդաց ընտանեկան դաստիարակութեան նշանակութեան մասին։

Այսօր օդագնաց Վասիլևը թռիչքներ է գործելու քաղաքից դուրս. հասարակութիւնը հետաքրքրութեամբ սպասում է։

Վաղը կայանալու է «հայկական երեկոյթ» ծխական դպրոցի և մանկապարտէզ-պրոգիմնազիայի օգտին։ Մի ամիս է, ինչ երկու դպրոցները պատրաստվում են այդ երեկոյթի համար։

Գահ.

—

Փետրվարի 19-ի տօնը Գանձակում

Գանձակ, 19 փետրվարի

Ամսիս 18-ին տեղիս բոլոր պետական և քաղաքային տարրական դպրոցներում հոգեհանգիստ կատարվեց հանգուցեալ Ալէքսանդր II Ազատարար Կայսրի յիշատակին, գիւղացիական ազատագրութեան 50-ամեակի առիթով։ Իսկ այսօր, ինչպէս միւս դպրոցներում, նոյնպէս էլ քաղաքային միդասեան դպրոցում, տեղի ունեցաւ աշակերտական-գրական ցերեկոյթ, որ բաղկացած էր 23 արձակ ոտանաւոր գրուածքներից ու 8 երգից։ Թէ երգերը և թէ գրուածքները, որոնք խնամքով էին դասաւորված, պտտում էին օրվայ տօնի շուրջը։

«Տէր պահեա զԿայսր մեր» մաղթանքը սկսելուն պէս բարձրացաւ վարագոյրը։ Բեմի աջ կողմ թարմ ծաղկեայ շրջանակի մէջ դրված էր Ազատարար Կայսրի լուսանկարը. կենտրոնում դասաւորված էին երգեցիկ խմբի անդամները, իսկ ձախ կողմը դրված էր բարձրադիր սեղանը, ուր և կանգնած էին դեր ունեցող աշակերտները։

Հանդէսը բացեց ուսուցիչ Զարեքովը, կանգ առնելով 50 տարի առաջ Ռուսաստանում տիրող կարգերի ու սովորութիւնների վրա, նկարագրեց այդ ժամանակվայ գիւղացիութեան տանջանքները։ Ապա կանգ առնելով Ազատարար Կայսրի վրա, յայտնեց, որ նա՝ Ալէքսանդր II դեռ երկար անմոռաց կը մնայ իր այդ կատարած քայլի համար։

Դրանից յետոյ սկսվեցին ոտանաւորներն ու երգերը։ Ընդհանուր առմամբ գրական մասի վրա հոգ էր տարված։ Աշակերտները իրանց յանձնված դերը կատարում էին վրստահօրէն, գիւղական շարժումներով։ Երգեցողութիւնը ու երաժշտութիւնը, խառնված ծափերի, կեցցէների հետ, դպրոցի դահլիճը թնդացնում էին, մեծ ուրախութիւն պատճառելով հանդիսականներին։ Հանդիսականների շարքում գտնվում էր ժողովրդական դպրոցների վերատեսուչը՝ Պիտրուփը, իր օգնական տեսուչներով։ Նա հանդէսի վերջը դառնալով աշակերտներին համառօտակի կանգ առաւ, թէ ինչու համայն Ռուսաստանը այսօր իր դպրոցներում տօնում է գիւղացիութեան ազատագրութեան օրը։ Ապա հանդիսականները ձեռք սեղմելով դպրոցի դասատուներին՝ հեռացան դպրոցից, իսկ երգեցիկ խմբին տրվեց թէյ։

Սարգօ

ՊԵՏԱԿԱՆ ԴՈՒՄԱ*)

—

(Պետերբուրգի Հեռ. Գործ.)

21 փետրվարի

Երօպկինը Դումայի ուշադրութիւնն է դարձնում գիւղատնտեսութեան և արդիւնաբերութեան համեմատական նշանակութեան հարցի վրա, որովհետև այդ հարցը պէտք է ազդէ ոչ միայն տնտեսական, այլև ֆինանսական քաղաքականութեան ուղղութեան վրա։ Հռետորը կանգ առնելով մանրամասն կառավարական տեղեկութիւնների վրա՝ գտնում է, որ երկրի տնտեսական դրութեան բարելաւման մասին կառավարութեան կարծիքը այնքան էլ իրողութեանը համապատասխան չէ։ Ընդգծելով որ կառավարութիւնը հոգալու է Միջին Ասիայում և Սիբիրում գաղթականութիւն հաստատելու խնդրի մասին, Երօպկինը մատնանշում է, որ դրան պէտք է ուղղված լինեն պետական միջոցները։

Բուլատը, յայտնելով որ պետական գանձարանի բարեկեցիկ դրութիւնը դեռ չէ նշանակում երկրի բարեկեցութիւն, մատնանիշ է լինում, որ մեր առօրեայ կեանքը այնքան շատ բացասական երևոյթներ է տալիս, որ բոլոր խօսակցութիւնները բարեկեցութեան մասին ոչ այլ ինչ են ներկայանում, բայց միայն խաբուսիկ բառեր։ Ամեն մի լրագրի համարը մահապատիժների, ուսանողների աքսորների, տուգանքների տեղեկութիւններով բաւականին ապացոյց է տալիս այն բանի, թէ ինչպէս է օգտվում կառավարութիւնը ժողովրդական փողերից։ Քննադատելով կառավարութեան և երրորդ Դումայի գործունէութիւնը, հռետորը գըտնում է, որ ժողովուրդը ի զուր է դիմում Դումային որևէ միջնորդութեամբ և որևէ բան սպասում կառավարութիւնից։ Դումայի մեծամասնութիւնը գնում է կառավարութեան ետևից և պաշտպանում է նրա բոլոր ըէակցիոն ձեռնարկութիւնները։ Մինչև որ չիրականանայ ընդհանուր ընտրողական իրաւունքը, մինչև որ չը հաստատվի իսկական ժողովրդապետութիւն, մինչև որ կառավարութիւնը չը հասկանայ, թէ նա է ժողովրդի համար, և ոչ ժողովուրդը նրա համար, մինչև այդ՝ չէ կարելի խօսել Ռուսաստանի բարեկեցութեան մասին (ծափահարութիւն ձախից)։

Պօկրօվսկի 2-րդ, ընդգծելով որ Դումայի անդամները բոլորովին չեն հետաքրքրվում բիւջէտային վիճաբանութիւններով, կարծում է, թէ դա բացատրվում է նրանով, որ ամենքը համոզվել են բիւջէտային աշխատանքի, ինչպէս նաև Դումայի ամբողջ գոյութեան անյուսալիութեան մէջ։ Աւելորդ գումարները գոյացել են փոխառութիւններից և օղու տուրքերը աւելացնելուց։ Այդ տեսակ յաւելումը չէ կարող ուրախացնել երկրին, ընդհակառակն, երկիւղ է ազդում։ Ազատ գումարների գոյութիւնը կառավարութեան տրամադրութեանը տալիս է ռազմի բնաւորութիւն, որը կարելի է տեսնել միջազգային քաղաքականութեան վերջին դէպքերից, ինչպէս պօտսդամեան տեսակցութիւնը, ռուսական ուլտիմատումը Չինաստանին և այլն։ Կառավարութիւնը խնայում է աւելացած գումարները ոչ թէ պետութեան կուլտուրական-կրթական կարիքներին բաւարարութիւն տալու համար, այլ պետական պաշտպանութիւնը վերստեղծելու, ամուրեան երկաթուղագծի համար. ընդհանրապէս ուղղված է ամբողջովին զինւորական ձեռնարկութիւնների կողմը։ Բիւջէի ամբողջ ծանրութիւնը առաջվայ նման ընկած է ռուս մուժիկի ուսերի վրա։ Այդ տեսակ ֆինանսական սիստեմը, որ յատուկ է բուրժուական պետութեան և ճնշում է ռուսական գիւղացիութեան, անտարակոյս երբէք բաւարարեցնել չէ կարող։ Հարիւրաւոր միլիոններ են շպրտում զինւորական փառք ձեռք բերելու համար, իսկ երկու միլիոն մերժում են, որպէսզի զինեն ժողովուրդը գրագիտութեամբ։ Կառավարութիւնը աշխատում է ժողովրդական հաշւով ամրացնել իր նախկին դիրքը, որ խախտվեց ճապօնական պատերազմից. սակայն ժողովրդին զինւորական աջողութիւններ հարկաւոր չեն. ռուս ժողովրդին հարկաւոր է, որպէսզի պետական միջոցները գործադրվեն երկրի ներքին կեանքի խաղաղ զարգացման վրա։ Ժողովուրդը բաւականին հասունացել է, որպէսզի վերջ դնէ կառավարութեան պատերազմասիրական յերիւրանքներին. և շուտով կը կորչի պատերազմական արկածների այդ կառավարութիւնը, որով կը պատրաստէ Ռուսաստանին նոր ամօթ (ծափահարութիւն ծայրայեղ ձախից)։

Աջակողմեան Բալակլէևը կողմնակից է, որ ամենից առաջ վերաքննվի ֆինանսական դրամական սիստեմը։

Լվօվ 1-ինը, մատնանշելով որ ֆինանսական աջողութիւնները պատահական նպաստաւոր պայմանների հետևանք են, շեշտում է, որ գումարների մեծագոյն մասը ծախսվելու է զինւորական և ծովային պէտքերի վրա և բուն կարիքաւոր ժողովուրդը մնում է ձեռնունայն. միւս կողմից դեռ կառավարութիւնը աւելացնում է ազգաբնակութեան առանց այն էլ ծանր հարկերը։ Մինչդեռ Դուման կոչված է պաշտպանելու ճնշված ժողովրդա-տնտեսական շահերը։

Բերեզովսկի 2-րդը ասում է, որ Դումայի մեծամասնութեան կողմից համակրանքի չէ հանդիպում կառավարութեան եկամըտային հարկի նախագիծը, որովհետև նա շօշափում է լոկ ունեւոր դասակարգերի շահերը։ Ողջունելով կառավարութեան մտադրութիւնը՝ օգնել զէմստվօներին և քաղաքներին կուլտուրական գործերում, հռետորը նկատում է, որ աջակողմեանների կարծիքով պետական գանձարանից տրվող գումարների ծախսման վրա հսկելու է ինքը կառավարութիւնը անցանկալի երևոյթներից խուսափելու համար։ Բայց ժողովրդի կուլտուրական պահանջներին լայն չափով նըպաստելով հանդերձ, չը պէտք է մոռանալ նմանապէս Ռուսաստանի զինւորական հզօրութեան մասին։

Երկրորդ անգամ հանդէս գալով ֆինանսների մինիստրը առարկում է բիւջէն քննադատող հռետորներին։

Մօտովիլովը ողջունում է բիւջէն։

Պետրով 3-րդ երկար ճառով կանգ է առնում բիւջէի ընդհանուր թւանշանների վրա. բիւջէն տարիների ընթացքում աւելանում է չը տեսնված չափով, իսկ ազգաբնակութեան դրութիւնը ոչնչով չէ բարելաւվում։ Երրորդ Դուման երբէք չը բողոքեց հարկերն աւելացնելու, առանձնապէս ոստիկանութիւնն ուժեղացնելու դէմ։ Մանրամասն կանգ առնելով սինօդի, ներքին գործերի և առևտրի մինիստրութիւնների նախահաշիւների վրա, Պետրովը եզրափակում է, որ կառավարութեան տնտեսական քաղաքականութիւնը տարվում է ոչ րացիօնալ կերպով, շատ բանում ի վնաս աշխատաւոր մասսաների և յօգուտ շահագործողների։ Վերջում Պետրովը կարդում է մանրամասն պատճառաբանված յայտարարութիւն, թէ աշխատաւոր խմբակը ձայն է տալու եկամուտը ամբողջովին հաստատելու դէմ։

Նախագահը ազդարարում է, որ ընդհանուր վիճաբանութիւնները աւարտված են։

23 փետրվարի

Նախագահում է Գուչկովը։

Գեգեչկօրին կանգ է առնում նախ աջակողմեանների հարցապնդման վրա և սօցիալ-դեմօկրատների անունից վկայում է, որ նրանք իրանց պարտականութիւնն են համարում վանել ուսանողութիւնից այն բոլոր կեղտոտ ինսինուացիաները, որոնցով լի է հարցապնդումը։ Այդ փաստերը բերել են Պուրիշկևիչը և Զամըսլօվսկին ուսանողական շարժման իսկական նշանակութիւնը չէզոքացնելու և նրան իջեցնելու այն քաղաքական բարձրութիւնից, որի վրա նա կանգնած է իրերի ոյժով։ Հռետորը տարակուսում է, թէ ինչպէս կարող են թօշակներով և մութ փողերով ապրող մարդիկ խօսել անշահասիրութեան, պատւի և ուրիշ մեծ յատկութիւնների մասին. շատ մեծ է այդ մարդկանց լրբութիւնը և յանդգնութիւնը (ծափ. ձախից)։ Երբ Զամըսլօվսկիները, Պուրիշկևիչները, Մարկօվները և միւս տաք «կօմպանիան»... (ծիծաղ ձախից, ուժեղ աղմուկ աջից)։

Զամըսլօվսկին տեղից.—Չը համարձակվես այդպէս խօսել. Նախագահ, կանգնեցրէք նրան, դա վիրաւորանք է (աջից աղմուկը աճում է. լսվում են Զամըսլօվսկիի և Պուրիշկևիչի բացագանչութիւնները)։

Նախագահը կրկնակի կարգի է հրաւիրում Զամըսլօվսկիին և Պուրիշկևիչին։

Զամըսլօվսկի.—Ի՞նչպէս է նա համարձակվում ասել «մութ ընկերութիւն»։

Նախագահը բացատրում է, որ Գեգեչկօրին ասաց ոչ թէ «մութ», այլ «տաք ընկերութիւնը»։ Այդպիսով նրա խօսքերում ոչինչ ոչ-պարլամենտական չը կայ։

Գեգեչկօրին անցնելով ուսանողական շարժման ընդհանուր հարցին հաստատում է, որ ուսանողական շարժումը կրում է ուղղակի քաղաքական գունաւորում, և ժխտում է, թէ իբր կառավարութեան պրօվօկացիօն սիստեմը կարող էր առաջ բերել ուսանողական շարժումը, մեղադրում է կադետներին, որ նրանք իրանց ճառերում բայց և այնպէս չը պարզեցին իրանց վերաբերմունքը դէպի ուսանողական դասա-

*) Տես «Մշակ» № 38.

զուլումներ, հօտտէնտօտներ... Եթէ հնար լինէր... ներեցէք, հայ «ժը մ'ան ֆու»-ներից էլ... կարելի կը լինէր լաւ փող աշխատել։ Ну, Богъ съ Вами, ես զբաղված եմ։

— Ախար, մօսիօ, էլի չը բացատրեցիք է։

— Այ, ժիւլը կը բացատրի ձեզ. Նա պարիկմախերի աշակերտ է, լաւ կիմանայ։ Ժիւլ, բացատրիր պարոնին, թէ ինչ ասել է...,—ու ականջին փսփսաց։

Ժիւլը ծիծաղեց, բռնեց հայի թևից, նստեցրեց իր կողքին։

— Պարոն, այդ բառը չէ կարելի ոչ մի հասարակութեան մէջ գործ ածել։ Մի քիչ արուռով մարդիկ, կոնէ «ժը մ'ան ֆիշ» են ասում. որ աւելի մեղմ է։ Եթէ Պօլ դը Կօկի տիպի գրողները էլի ուզում են այդ դարձուածքը գործ ածել, դարձեալ չեն վստահանում լրիւ գրել, այլ կրճատում են, je m'en f...

— Իսկ ինչ է նշանակում։

Ժիւլը զգուշութեամբ հայեացքը պտտեցրեց իր շուրջը, յետոյ կռացաւ Մարտիրոսի ականջին, ինչ-որ փսփսաց ու փախաւ։

Խեղճ Մարտիրոսը աչքերը չռեց ու բերանը բաց մնաց։ Ներսում ինչքան ամօթ կար, լցվեց երեսը, ու նա զազարի նման կարմրեց մինչև ականջները։ Ցետոյ կամաց վերկացաւ ձեռներով ծածկեց երեսը, որ ոչ ոք չը տեսնի, ու չօրնի խօղով դուրս պըրծաւ դէպի տուն։

Ճանապարհին հա կրկնում էր.

— «Ժը մ'ան ֆո՜ւ»... Պահ, պահ, էդպէս էլ բան կրեն։ Պահ, քո տունը շէն...

—

Երկու ամիս Մարտիրոսը չէր երևում ֆրանս. ակումբում։ Ամաչում էր։ Մի օր բոլոր արեց ու մտաւ պօդիեզդը։

Շվէյցարը, հէնց որ տեսաւ նրան, փըռթկաց։

— Լա՛ւ էք, պարոն։

— Լա՜ւ, ինչ կայ որ...

— Ոչինչ, ասում էին... մի քիչ հիւանդ էք։

— Մի՞թէ... Չը գիտեմ։ Հօ բժիշկ չեմ, որ իմանամ... Ամեն մարդ իր մասնագիտութիւնը միայն կարող է գիտենալ, էն էլ քիչ-միչ։

Եւ բարձրացաւ դահլիճը։ Ներկայացում կար. նստեց. անտրակտին հարևանը հարցըրեց.

— Ի՞նչպէս էք գտնում պիէսը։

— Չը գիտեմ։

— Կարծեմ կողքիս էիք նստած։

— Այո, բայց դէ ես հօ դրամատուրգ չեմ որ կարծիք յայտնեմ։

Այդ միջոցին ներս մտաւ Գրանմէզօնը։

— Բարև ձեզ, Mr. Մարտիրոս։ Ի՞նչպէս էք...

— Լաւ։ Այդ ինչ է, ամենքը առողջութիւնս են հարցնում։

— Ես ամեն ինչ բացատրեցի ակումբի աւագների ժողովին և ձեզ ներեցին։

— Շնորհակալ եմ։

— Ну, ինչպէս հաւանեցիք օրիորդ Փօրժեռի խաղը։

— Չը գիտեմ։

— Այն օրիորդը, որ...

— Այո, գիտեմ որն էք ասում։ Բայց ես ինքս դերասան չեմ և չեմ կարող կարծիք յայտնել։

Այդ րօպէին ներս մտաւ ժիւլը և ձեռք տուեց Գրանմէզօնին։

— Ա՜խ, ինչ ցուրտ է այս երեկոյ։

Գրանմէզօնն էլ թէ՝

— Այո, արտասովոր ցուրտ է։

Մարտիրոսը այլ ևս չը համբերեց։ Ծաղրական ժպիտը երեսին՝ դարձաւ երկուսին էլ և հպարտ ասաց.

— Ես զարմանում եմ, պարոններ։ Դեռ ասում են, թէ ֆրանսիացիք քաղաքավարի մարդիկ են. մի՞թէ կարելի է այդպիսի հեշտութեամբ կարծիքներ յայտնել։

— Ի՞նչպէս թէ...

— Ի հարկէ։ Դուք հօ մետէօրօլօգներ չէք, որ եղանակի մասին դատողութիւն էք տալիս։ Ուղեղ ունեցող մարդը միայն իր մասնագիտութեան մասին կարող է խօսել։ Ա՛յ, կօշկակարը կօշիկների մասին, ճարտարապետը կամուրջի մասին և այլն—ըստ «ժը մ'ան ֆու»-ի։

Գրանմէզօնը շրթունքները կծեց և ասաց.

— Այո, ի հարկէ... մի՛ վրդովվէք... մի՛ վրդովվէք։

Եւ ընկերոջ թևն առնելով հեռացաւ մի ինչ-որ բացատրելով։

Մարտիրոսը աչքերը մռն ածեց ու վեր թռաւ, մօտեցաւ տիկին Բլանշին։

— Բարև ձեզ, պ. Մարտիրոս,—ասաց տիկինը։—Ես առաջին անգամն է, ինչ այստեղ եմ։ Շատ սիրուն դահլիճ է։

— Չը գիտեմ։

— Չէք հաւանում։

— Իրաւունք չունեմ ո՛չ հաւանելու, ո՛չ չը հաւանելու։ Ես ճարտարապետ չեմ։

— Il est drôle (մազալու մարդ է),—ասաց տիկինը իր ընկերուհուն։

Ցետոյ նորից դառնալով նրան հարցրեց.

— Ասացէք խնդրեմ, այդ պատի նկարը որ ծովն է ներկայացնում. Կասպից թէ Սև ծովը։

— Իրաւունք չունեմ դատողութիւն տալու։ Ցաւակցաբար. իմ մասնագիտութիւնը չէ։

— Ի՞նչպէս թէ մասնագիտութիւն։

— Ես նկարիչ չեմ։

— Ես կարծում էի՝ կը ճանաչէք։

— Ճանաչում եմ, բայց չէ՞ որ ամեն մարդ իր մասնագիտութեան մասին միայն պիտի կարծիք յայտնի։

Երկու տիկնայք մի քիչ շփոթվեցին։

— Կամենաք ընթրել,—հարցրեց Մարտիրոսը։

— Merci.

Անցան ռեստօրան։

Ո՛չ բարով ռեստօրան մտնէին։

Ցիշելիս մազերս փշաքաղվում են։

Ահա թէ ինչ պատահեց։

Նստած էին, ընթրում էին։ Տիկին Բլանշի ամուսինն էր, միւս օրիորդի հայրը։ Ցետոյ եկան օրիորդ Փօրժեռը, մի 3—4 պարոններ։ Ամենքը խօսում էին, ծիծաղում ուրախ։

Ցանկարծ օրիորդ Փօրժեռը ասում է լակէյին.

— Խնդրեմ ինձ մի ուրիշ անձեռոցիկ տուէք։ Մի՞թէ կարելի է այսպիսի կեղտոտ անձեռոցիկ դնել սեղանի վրա։

Այս լսելով, Մարտիրոսը դարձաւ Փօրժեռի ականջին.

— Պարդօն, օրիորդ, դուք երևի լուացարարուհի էք։ Ի՞նչ լաւ մասնագիտութիւն է։ Իսկոյն իմացաք, որ կեղտոտ է...

Օրիորդը կարմրեց, պատառաքաղը ձեռքից վայր ընկաւ ու դողդողաց։

— Հեռացէք, պարոն, թէ չէ՝ իսկոյն կը յայտնեմ ամենքին,—ասաց յուզմունքից խեղդված ձայնով։

Ցետոյ բարձր դարձաւ Գրանմէզօնին.

— Mr. Գրանմէզօն, ես ինձ վատ եմ զգում, խնդրեմ ինձ տուն հասցնէք։

Եւ դուրս գնացին։

«Երևի շատ լուացք է արել։ Խեղճը յոգնել է»—մտածեց Մարտիրոսը։

Այդ միջոցին մի ինչ-որ ֆրանսիական կերակուր բերին։

Տիկին Բերտէնը շատ հաւանեց։

— Շատ լաւ է պատրաստված, խնդրեմ մի քիչ էլ։

Եւ մինչդեռ լակէյը մատուցանում էր, Մարտիրոսը սեղանի միւս ծայրից յանկարծ դարձաւ դէպի տիկինը։

— Տիկին Բերտէ, այսօր ես արձակեցի իմ խոհարարուհուն. ռոճիկը 12 մանէթ է. առաւօտեան արի ինձ մօտ։ Կինս ուրախութեամբ կը վերցնէ քեզ, շնորհքով աղջիկ ես երևում։

Աստուած, այն ինչ իրարանցում էր։ Տիկինները սարսափելի ճիչ արձակեցին և ուշաթափվեցին։ Լակէյը բլիւդը շուռ տուեց պ. Բլանշի ֆրակի վրա։ Տղամարդիկ կատաղած վեր թռան։ Ու Մարտիրոսը գնդլոր սանդուղքներից վայր իջաւ։

Սանդուղքների ներքևը, յանկարծ, նրա սիրտը կասկած ընկաւ։

«Ա՛յ մարդ, չը լինի թէ սխալվեցի. գուցէ խոհարարուհի չէր այդ կինը»։

Բայց իսկոյն յիշեց «ժը մ'ան ֆու»-ական թէօրիան և քմծիծաղեց։

— Է՛հ, ես էլ հօ։ Եթէ խոհարարուհի չէ, բաս ինչպէս կարող էր կերակուրների մասին դատողութիւններ տալ։

Աչքի փուշ

դուլը։ Սոց.-դեմոկրատները շատ լաւ գիտեն, որ ուսանողական շարժումը, ինչ տեսակ էլ որ լայն ու խոր լինեն դրա չափերը, չէ կարող նոր ձևեր տալ քաղաքական և պետական կեանքին, որովհետև դրա համար հարկաւոր են ուրիշ ֆակտորներ՝ յեղափոխական պրօլետարիա և գիւղացիութիւն։ Ցամենայն դէպս ուսանողական շարժումը խաղաց իր դերը. նա առերևոյթ պատկերացրեց միացեալ կառավարութեան սիստեմի հոգևոր անզօրութիւնը և լիակատար սնանկութիւնը։ Ուսանողական շարժումը կարող է քննվել միայն իբրև հասարակական զարգացման օբիեկտիվ ընթացքի տրամաբանական արգասիք, և այդ տեսակէտից սոց.-դեմօկրատները միշտ կողջունեն ուսանողական շարժումը, ինչպիսի էլ որ դրակօնական միջոցներ ձեռք առնվեն նրա դէմ այն յանցաւոր համախմբումի կողմից, որ կոչվում է միացեալ ազնուականութիւն։ «Ռուս ժողովուրդը,—վերջացնելով միժամեայ ճառը, ասում է Գեգեչկօրին,—իր մէջ ույժեր կը գտնէ, որպէսզի վերջ դնէ ըէակցիօն վակխանալիային» (ծափ. ձախից)։

Ժողովրդական լուսաւորութեան մինիստրը նստած է մինիստրների օթեակում։

Կապուստինը, մատնանշելով որ գիտութիւնը առաջ է գնում միմիայն բարձր կրթական հաստատութիւններում, այդ հիմնարկութիւնները գտնում է ազգային հարստութիւն, որպիսին պէտք է պահել ամեն միջոցներով։ Եթէ նրանում վէճ է ծագել յեղափոխութեան և բարքերի կոպտութեան կերպարանքով, ապա ուրեմն նրան պէտք է դուրս հանել, բայց այդ հարկաւոր է անել խելացի կերպով. չէ որ դռնապանին իր աւելով չեն հրաւիրում սրբելու սեղանի թօզը։ Համալսարանական անկարգութիւնների մէջ մասնակցում են շատ քիչ թւով ուսանողներ։ Հռետորը անձնական փորձի վրա հիմնված վկայում է, որ պարապմունքների գործում ուսանողական միջավայրը լրվին կարգապահ է։ Ուսանողութիւնը նրան մօտիկից ճանաչողների մէջ յարուցանում է անկեղծ սիրոյ և յարգանքի զգացմունք։ Նա արձագանք է տալիս ժողովրդական բոլոր դժբաղդութիւններին։ Ժանտախտից մահացած Մամանտովը—դա ուսանողութեան դէպի ժողովրդական կարիքները տածած վերաբերմունքի տիպն է։ 1905 թ. էկսցեսները և տէրրօրիստական ակտերը հռետորը բացատրում է ոգևորվող երիտասարդութեան տպաւորութեամբ։ Պարզելով մանրամասնօրէն համալսարանական կեանքի պատմութիւնը վերջին 30 տարիների ընթացքում, հռետորը համալսարանական աւտօնօմիայի հրովարտակը գտնում է բարիք, սակայն վաղաժամ տրված։ Ուսանողութեան յուզմունքների առիթ ծառայեց անցեալ աշնանը Տօլստոյի մահը, բայց օբստրուկցիաների և գործադուլների անմիտ յանցաւորներ նա համարում է աւտօնօմիայի վերացումը և ուսանողների ադմինիստրատիվ ձերբակալութիւնները։ Դիմելով աջակողմեանների հարցապնդմանը հռետորը հոկտեմբերեանների անունից մերժում է նրա բոլոր կէտերը, բացի օտար մարդկանց համալսարան ներս թողնելու կէտից, որ ֆրակցիայի կարծիքով թոյլատրելի չէ։ Վերջում հռետորը դիմելով ուսանողներին՝ եռանդով յորդորում է նրանց թանգ գնահատել դպրոցը, ուսման ժամանակը, իր ույժերի թարմութիւնը, յիշողութեան պարզութիւնը, պատրաստվել հասարակական գործունէութեան, բայց չը սկսել ժամանակից շուտ։ «Աշխատեցէք,—ասում է հռետորը,—լինել ձեր հայրենիքի սիրեցեալ զաւակներ. հայրենիքը կը գնահատէ այդ և կը պատրաստէ ձեզ փայլուն ապագայ»։ (Բուռն ծափահարութիւն)։

Բօգդանօվը նացիօնալիստների կողմից ակադեմիական աւտօնօմիան համարելով թանգագին վաստակ, որ հնարաւորութիւն տուեց բարձր դպրոցը դնել լաւագոյն պայմանների մէջ, միևնոյն ժամանակ կարծում է, որ այդ աւտօնօմիան ոչ մի յարաբերութիւն չունի համալսարաններում գոյութիւն ունեցող կազմակերպութիւնների հետ, որոնք մեծ մասամբ քաղաքական բնաւորութիւն ունեն։ Այդ կազմակերպութիւնները, վնասելով պետութեանը, ուսանողների ուշքը իսկական գործից հեռու են դարձնում, ուստի և պէտք է դուրս վաչեն բարձր կրթական հաստատութիւնների պատերից։ Միամտութիւն է կարգը վերականգնելու գործում յոյս դնել պրօֆեսօրների վրա։ Կանգ առնելով կառավարական վերջին ձեռնարկութիւնների վրա, Բօգդանօվը ասում է, թէ նացիօնալիստները այդ միջոցները գտնում են միանգամայն նպատակայարմար, բայց վախենում են, դատելով մի քանի փաստերից, որ կառավարութիւնը զիջումներ կանէ։

Ուշ լինելու պատճառով յետագայ վիճաբանութիւնները յետաձգվում են հետեւեալ նիստին։

Կարդացվում է աջակողմեանների շտապ հարցապնդումը ներքին գործերի մինիստրին այն մասին, որ վերջին ժամանակներս Լեհական թագաւորութեան զանազան տեղերում սաստկացել են տէրրօրիստական գործողութիւնները ոստիկանութեան պաշտօնեաների դէմ։

Շտապողականութիւնը պաշտպանում են Տիմօշկինը, Նովիցկին, Պուրիշկևիչը և Ալեքսեևը։

Հարցապնդման շտապողականութիւնը մերժվում է բոլոր ձայներով ընդդէմ ծայրայեղ աջակողմեանների։

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

◆ Փետրվարի 20-ին էջմիածին ուղևորվեցին Դուլթեան ժառանգների լիազօրներ գնդապետ Ալ. Սուրէնեան և գիւղատնտես Ա. Աթանասեան՝ էջմիածնի սինօդի և Վաղարշապատի հասարակութեան հետ Դուլթեան գիւղատնտեսական դպրոցը էջմիածնում հիմնելու պայմանների մասին բանակցելու համար։ Սինօդը, լսելով ժառանգների առաջարկը, և Վաղարշապատի հասարակութեան 50 դեսեատին հողաբաժնի նուէրի մասին կայացրած որոշումը, բարւոք համարեց առաջարկել ժառանգներին մինչև Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսի ընտրութիւնը գիւղատնտեսական դպրոցի տեղ ունենալ գիւղատնտեսական փորձադաշտ, որը ապա վերածվի ճեմարանին կից գիւղատնտեսական բաժանմունքի։ Հասարակութեան և Դուլթեանների լիազօրները ընտրեցին ապագայ փորձադաշտ-դպրոցի տեղը Շողակաթի հողերում և կազմեցին արձանագրութիւն այդ մասին։ Ինչպէս յայտնի է, Դուլթեան ժառանգները գիւղատնտեսական բաժանմունքի համար նուիրում են 70,000 ր., որպէս անձեռնմխելի գումար՝ տոկոսներից օգտվելու համար, և 15,000 ր., դպրոցի շէնքի և ինվենտարի համար։

◆ Ներսիսեան դպրոցի հոգաբարձական կազմի մէջ առաջացած պառակտումը, որ ստիպել է 3 հոգաբարձուների հրաժարական տալ, ծագել է հետեւեալ հանգամանքից։ Մանկավարժական ժողովը ձայների ճնշող մեծամասնութեամբ որոշել է արձակել դպրոցից մի աշակերտի, որի վարքը գտել է անուղղելի և որի ներկայութիւնը այլ ևս անթոյլատրելի դպրոցում։ Տեսուչ պ. Ց. Խունունց, իբրև ներկայացուցիչ մանկավարժական ժողովի, պնդել է հոգաբարձական խորհրդի մէջ վաւերացնել որոշումը, սակայն վերոյիշեալ 3 հոգաբարձուները այն կարծիքն են յայտնել, թէ դպրոցը, առհասարակ, չը պէտք է արձակէ աշակերտ, այլ ուղղէ նրան։ Մենք չը գիտենք անշուշտ այն պատճառները, որոնց հիման վրա մանկավարժական ժողովը որոշել է դիմել մի այդպիսի խիստ և արմատական միջոցի մեղաւոր աշակերտի մասին. անշուշտ, նա ունեցել է շատ յարգելի և հիմնաւոր պատճառներ, որոնք ստիպել են նրան այդ քայլը անել։ Գալով այն հարցին, թէ ունի՞ մանկավարժական ժողովն այդպիսի իրաւունք, պէտք է ասել, որ, այո, ունի, որովհետև մանկավարժական ժողովը աւելի մօտ կանգնած լինելով աշակերտին՝ աւելի և ձեռնհաս է դատել նրան։ Ինչ վերաբերում է այն կարծիքին, թէ դպրոցը պէտք է ուղղէ աշակերտին, դա ճիշդ է մինչև մի աստիճան. երբ դպրոցի գործ դրած բոլոր միջոցները անզօր են հանդիսանում, այն ժամանակ միայն պէտք է արձակել, իսկ ուղղելու համար կան յատուկ ուղղիչ հաստատութիւններ։

◆ Ֆրանսիական Ասիական Ընկերութեան օրգան «Journal Asiatique» հանդէսի 1910 թ. նոյեմբեր-դեկտեմբերի համարում, որ ստացանք այս օրերս, տպագրված է Սօրբօնի հայագիտութեան ամբիօնի պրօֆէսոր Ա. Մէյէի մի մեծ յօդուածը Ս. Մալխասեանի, Գ. Տէր-Մկրտչեանի և Ս. Կանայեանի աշխատութեամբ հրատարակվող «Պատմագիրք հայոց» ժողովածուի «Ագաթանգեղոս» հատորի մասին։ Քննադատի կարծիքով, հայագիտութեամբ պարապողները (les armenisants) Ագաթանգեղոսը պէտք է կարդան միայն այդ հրատարակութեամբ։

◆ 1910 թ. դեկտեմբերի 11-ից մինչև այս տարվայ փետրվարի 22-ը քաղաքային մասնաժողովը էլէկտրաքարշի ընկերութեանը ենթարկել է մօտ 50,000 ր. տուգանքի՝ հարկաւոր թւով վագոններ չունենալու համար։

◆ Փետրվարի 19-ին Թիֆլիսում Վանքի մայր եկեղեցում եւ կատարվել է հանդիսաւոր հոգեհանգիստ Ալէքսանդր II կայսրի յիշատակին, գիւղացիների ազատագրութեան 50-ամեակի առիթով, մասնակցութեամբ Եփրեմ եպիսկոպոսի, Թիֆլիսի քահանայական դասի և ներկայութեամբ ժողովրդի խուռն բազմութեան։

◆ Կովկասի Փոխարքան, ինկատի ունենալով քաղ. վարչութեան նոր ընտիր անդամ Ժուբուլիի խնամակալութեան ցենզը, արգելք չը գտաւ հաստատել նրան իր պաշտօնում։

◆ Շնորհիւ անցեալ տարվայ չը տեսնված սառնամանիքների, Թիֆլիսի գաւառում դաշտամկների մեծ մասը սատկեց։ Ներկայումս կատարվում են հետազօտական աշխատանքներ այն տեղերում, ուր գուցէ մնացած լինեն նրանցից, որպէսզի գարնանը կարելի լինի սկսել նրանց ոչնչացնելու աշխատանքները։

◆ Նովօչերկասկի բանտից ազատվեց և այժմ Թիֆլիսումն է գտնվում գիւղատնտես Ա. Սահակեանը, որ ներկայացրել է 10,000 րուբլի գրաւական։ («Կ.»)

◆ Քաղաքային ինժեներ Ներսէս Սաբէլեան աւարտեց վարչութեան յանձնարարութեամբ իր աշխատանքները կազմելու այն տնատէրերի ցուցակը, որոնց գետնի վրա քաղաքը մտադիր է հիմնել ջերմախօսական կայարան։ Համաձայն Սաբէլեանի զեկուցման, բոլոր յիշեալ տնատէրերի կալուածքները գնելու համար հարկաւոր է 4 միլիօն րուբլի. իսկ կայարանի կառուցման համար պէտք կը լինի ծախսել 3 միլիօն րուբլի։

◆ Սուրբ-Սարգիս եկեղեցու մօտերը, համանուն փողոցում, իշխ. Սումբատօվի կալուածքում ջրհորը փորելիս երևաց հանքային աղբիւր։ Բայց պարզվեց, որ այդ ջուրը գնում է հանքային բաղնիքները, որով և իշխանութեան կարգադրութեամբ փորելու աշխատանքները դադարեցվեցին, որպէսզի բաղնիքների ջուրը չը պակասի։

◆ Ժողովրդական տանը ռուսաց սիրողների խումբը պատրաստվում է խաղալ «Նահատակ կինը» նոր դրամա, որի նիւթը վերցված է հին հռօմէական կեանքից, քրիստոնէութիւնը հալածելու օրերից։

◆ Թիֆլիսի ազնուականութիւնը իր դպրոցներին նպաստ տուեց 500 րուբլի։

◆ Շաբաթ օրը Արքունական թատրոնում, փետրվարի 26-ին, Լիսօվսկին կը կարդայ դասախօսութիւն Լ. Ն. Տօլստոյի մասին։

◆ Իշխանութեան հաստատութեանը ներկայացվեց այն ակցիօներական ընկերութեան կանոնադրութիւնը, որ նպատակ է դրել էլէկտրաքարշ կառուցել Թիֆլիսի և Կօջօրի միջև։

◆ Թիֆլիսի Արքունական թատրօնը եկող սէզօնի համար կապալով է տրված Ակիմօվի, Բօգօլիւբօվի և Էնգելկրօնի օպերային խմբին։

◆ Քութայիսի նահանգապետի տեղեկութեան համաձայն, Րիօն գետը վարարվելով հեղեղել է 4 գիւղեր, որոնց ազգաբնակութիւնը ամեն ինչ կորցրած՝ այս րօպէիս անօգնական կարիքի մէջ է գտնվում։ Անհրաժեշտ է շուտափոյթ օգնութիւն։

◆ Վերադարձաւ Մուղանի դաշտից երկր. գլխաւոր կառավարչի Կովկասի լիազօր Աբխազօվը։

◆ Թիֆլիսի վաճառականների աւագ Ար. Միլօվ խնդրում է մեզ տպել հետեւեալը. «Դեկտեմբերի 23-ին Տրուցցիի ցիրկում տեղի ունեցած ներկայացումից, յօգուտ Թիֆլիսի առևտրական դպրոցի չքաւոր աշակերտների, ստացվել է մուտք 1194 ր. 70 կ., ծախք եղել է 617 ր. 21 կ., զուտ արդիւնք մնացել է 577 ր. 49 կ.։ Բարոյական պարտք եմ համարում շնորհակալութիւն յայտնել բոլոր այն անձերին, որոնք իրանց ներկայութեամբ և նուէրներով նպաստեցին ներկայացման նիւթական աջողութեան»։

◆ Մեզ խնդրում են տպել հետեւեալը. «Ախալքալաքի Գոման գիւղացի փողճարներ (զուռնաչիներ) Սահակ Այվազեան և Մկրտիչ Մովսիսեան մօտ մի տարի է գնացել են Ռուսաստան աշխատելու, և երեք ամսից աւել է, որ նրանց անտէր ու խեղճ մնացած բազմանդամ գերդաստանները ոչ մի լուր չունեն նրանց մասին (լուր է տարածված՝ իբր սպանված են Օդեսսայում), ուստի խնդրում են որևէ տեղեկութիւն ունեցողին հաղորդել հետեւեալ հասցէով. гор. Ахалкалаки (Тифлисск. губ.), учителю Лазарю Теръ-Григорьянъ».

◆ Մեզ գրում են Պետերբուրգից. «Դեկտեմբերի 27-ին (1910 թ.) Ալէքսանդրօպոլի փոխանորդ Ընձակ վարդապետ Եազճեանը եկաւ Պետերբուրգ. երկար աշխատելուց և անչափ դիմումներից յետոյ դարձեալ ոչ մի կերպ չը կարողացաւ աջողեցնել ազատել աքսորելուց Մօսկվայի համալսարանում ուսանող իր եղբայր Հայկին։ Ուսանող Եազճեանը ձերբակալվել է վերջին Տօլստոյեան օվացիաների ժամանակ և որոշված է 3 տարով աքսորել Արխանգելսկ»։

◆ Օդեսսայից մեզ հաղորդում են, որ տեղական հայ համայնքը ծխական ժողովով, ձայների մեծամասնութեամբ, հանգուցեալ Գրիգոր ա.-ք. Խորասանճեանի տեղ ծխական քահանայ է ընտրել Զուրաբեան քահանային։

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

Թիֆլիս, 21 փետրվարի

Աչքի առաջ ունենալով, որ Թիֆլիսում հրատարակվող ռուս և հայ թերթերում գրված էր, թէ Կայսերական Կովկասեան Գիւղատնտեսական Ընկերութեան խորհուրդը ինձ եւ դրել է Ընկերութեան քարտուղարի թեկնածուների կարգում, սրանով յայտնում եմ, որ ես հէնց խորհրդի մէջ քանիցս հանել եմ իմ թեկնածութիւնը և այդ պաշտօնի համար քուէարկվել չեմ ցանկանում։

Ա. Աթանասեան

ՕՐՎԱՅ ՆՈՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

◆ Պետերբուրգից հաղորդում են, որ ներքին գործերի մինիստրութեան պաշտօնեայ Ս. Պետրօվը վերադարձել է Կովկասում կատարած իր ճանապարհորդութիւնից։ Նա մեծ-պասի առաջին շաբաթից կը ձեռնարկէ մշակելու ժողոված նիւթերը և ներկայացնելու իր զեկուցումը։ Նա շարունակում է ստանալ նոր նիւթեր Կովկասից։

◆ Դօրօշևիչ զետեղել է զգացված յիշողութիւններ „Русское Слово“ թերթում հանգուցեալ երգիչ հայազգի Դավիդօվի մասին։ Ինչպէս յայտնի է՝ Դավիդօվը մի ժամանակ մեծ անուն ունէր Մօսկվայում, իբրև օպերատային և գնչուական երգերի շնորհալի կատարող։ Դօրօշևիչ իր յիշողութիւններում պատմում է մի քանի հետաքրքրական միջադէպեր։

◆ Փետրվարի 15-ին Պետերբուրգում վախճանվել է Կովկասի գրաւմանը և 1877—78 թ. թ. ռուս-թիւրքական պատերազմին մասնակից՝ աչքի ընկնող գործիչներից մէկը, զինւորական խորհրդի անդամ գեներալ Պաւել Դուկմասօվը։

◆ Ինչպէս հաղորդում են, Մօսկվայի համալսարանի խորհրդին ժողովրդական լուսաւորութիւնը պայման է դրել, որ մինիստրի մօտ ընդունվելիս նա ոչ մի հարց չը պէտք է բարձրացնէ արձակված երեք պրօֆեսօրների մասին։

◆ Ռուսաց արտաքին գործերի մինիստրութիւնը հրատարակում է Նարնջագոյն գիրք, նուիրված պարսկական գործերին։ Գիրքը բաղկացած կը լինի 2 մասերից. նա լուսաբանելու է բոլոր այն վերջին դէպքերը, որոնք կատարվեցին Պարսկաստանում։ Հրատարակվելու է Թեհրանի հետ ունեցած ռուսաց դիպլոմատիայի նամակագրութիւնը։

◆ Պետերբուրգում բացվում է ցուցահանդէս՝ «XIX դարու ռուս գրողները» անունով։

◆ Ամերիկայի միլիարդէր, աշխարհահռչակ բարեգործ Էնդրի Կարնէջին այս օրերս նուիրեց 100,000 դօլլար՝ Դանիայում առանձին հաստատութիւն հիմնելու հերոսական գործերը խրախուսելու համար։

◆ Պարիզում հականրէական ցոյցը, որ առաջ բերեց արիւնահեղ ընդհարում, հասաւ իր նպատակին. Բերնշտէյնը վերցրեց իր պիէսը ռեպերտուարից։

◆ Մարտի 5-ին Ֆրանսիայում կատարվելու է ազգաբնակութեան վիճակագրութիւն։

◆ Ֆրանկֆուրտում նախագծվում է բանալ համալսարան բժշկական, իրաւաբանական և փիլիսոփայական ֆակուլտէտներով։

◆ Նշանաւոր Ռօբէրտ Կօխի ժառանգները պատրաստում են հրատարակել հանճարեղ բակտերիօլօգի անտիպ աշխատութիւնները։

◆ Գերմանական մամուլը եւ արձագանք տուեց Ռուսաստանի գիւղացիութեան ազատագրման յօբելեանին։

◆ Պրօֆ. Էրլիխի «606»-ը ներկայումս վաճառվում է «Սալվարսան» անուան տակ գլխաւորապէս Մօսկվայում։ Պետութեան բազմաթիւ զեմստվային և քաղաքային հիւանդանոցներից ստացվում են մեծաքանակ պատուէրներ։

Խմբագիր՝ Հ. ԱՌԱՔԵԼԵԱՆ
Հրատարակիչներ՝ Ա. ՔԱԼԱՆԹԱՐ
Ց. ՏԷՐ-ՄԱՐԿՈՍԵԱՆ
Հ. ԱՌԱՔԵԼԵԱՆ

Տ Ե Ղ Ե Կ Ա Տ Ո Ւ

ՊԵՏԱԿԱՆ ԲԱՆԿԻ

Թ Ի Ֆ Լ Ի Ս Ի Ճ Ի Ւ Ղ Ը

Արժեթղթերի կուրսերը

24 փետրվարի

I կ. ներք. փոխ. խ. տոմս.	476 ր. — կ.
II » » »	381 ր. 50 կ.
III Ազնուակ. բանկ. »	336 ր. — կ.
4% Պետական րենտա	95 ր. — կ.
5% Պետ. Ազնւ. բանկ. գր. թ.	99 ր. 87½ կ.
4½% » » » »	95 ր. 25 կ.
4% » » » »	91 ր. 12½ կ.
3½% » » » »	86 ր. 25 կ.
5% Գիւղ. հող. բան. վկ.	100 ր. 75 կ.
4½% » » »	96 ր. 75 կ.
4% » » »	91 ր. 62½ կ.
5% Ներքին փոխառ. 1905 թ. I հրատ.	104 ր. 75 կ.
5% » II հրատ.	104 ր. 75 կ.
5% Արտաք. » 1906 »	103 ր. 75 կ.
5% » » 1908 »	014 ր. 75 կ.

Օտարերկրեայ դրամների կուրսը

Լօնդօն 10 ֆ. ստեր.	94 ր. 83 կ.
Բերլին 100 մարկ	46 ր. 32 կ.
Պարիզ 100 ֆրանկ	37 ր. 52 կ.
Թաւրիզ 10 ղռան	1 ր. 78 կ.
Կ. Պոլիս 1 լիրա	8 ր. 64½ կ.

Բ Ժ Ի Շ Կ
Վ. ԱՐԾՐՈՒՆԻ
Աչքաբույժ, բթի, բկի, հիւանդութիւններ,
Ընդունե- (առաւօտեան 9—1 ժամը.
լութիւնը (երեկոյեան 5—7 ժամը.
Վելեամինօվսկայա փ. № 13, տ. Սէլյանովի, 3-րդ գիմնազիայի կողքին։
(օ. մ.) 1227. 100—48

Բ Ժ Ի Շ Կ
Ա. ՄԽԻԹԱՐԵԱՆՑ
Մասնագէտ սիֆիլիս, միզասեռական, վեներական և կաշուի հիւանդութիւնների։
Սիֆիլիսի բժշկութիւն Էրլիխի «606»-ով
Ընդունե- (12½—2 ժ. ցերեկվայ։
լութիւնը (5—7 ժ. երեկոյեան։
ամեն օր (Կանանց համար՝ 2—3 ժ. ցեր.
Հասցէն (Սօլօլակ, Բէբուտօվսկայա, № 33.
(Сололаки, уголъ Бебутовской и Паскевича, 33
(հ.ու.կ.) 1134. 100—69

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Ջգրաշէնի ս. Աւետեաց եկեղեցու երէցփոխը սրանով պատիւ ունի յայտնելու ի գիտութիւն յարգելի ծխականների, որ փետրվարի 6-ից իր խնամակալութեան յանձնված եկեղեցում ամեն կիրակի և տօն օրերին երգում է պ. Արշ. Տէր-Յովսէփեանի կազմած խառն քառաձայն երգեցիկ խումբը։
Ջգրաշէնի երէցփոխ՝
Ալէքսանդր Քալանթարեան
(ե. ու. կ.) 3—2

Ռ Ո Ւ Ս
ՆՈՐԱԳՈՅՆ ԳՐՈՂՆԵՐ
Լոյս են տեսել
1) Դ. Այզման։ «Հանգոյցի լուծումը», Թարգմ. Օ. Գենջեանի 3 կ.
2) Լէօնիդ Անդրէեվ։ «Անզգուշութիւն» Թարգմ. Օլգա Գենջեանի 5 կ.
3) Կսենիա Մօրօզօվա։ «Ինչու են ջախջախված երջանկութեան թևերը», Թարգմ. Յակովբ Գենջեանի 3 կ.
4) Ա. Ի. Կուպրին։ «Տրամվայում», Թարգմ. Օ. Գենջեանի 5 կ.
5) Օսիպ Դիմօվ։ «Վեստալուհի» Թարգմ. Յակովբ Գենջեանի 5 կ.

Տ Պ Ա Գ Ր Վ Ո Ւ Մ Է
եւ մի քանի օրից լոյս կը տեսնի
Ֆեօդօր Սօլօգուբի Նովելլա, «Ոսկէ սանդուխք», Թարգմ. Յակովբ Գենջեանի։

Պատրաստվում են տպագրութեան համար հետեւեալ հեղինակների գրուածները. Եվգենիյ Չիրիկօվ, Սերգէեվ-Ցենսկի, Բօրիս-Զայցեվ, Ֆեօդօր Սօլօգուբ., Ռեմիզօվ, Սերգէյ Գօրօդեցկիյ եւ այլն։
Վաճառվում են Թիֆլիսի բոլոր գրավաճառանոցներում։
Գումարով առնողներին 20% զեղչ և ճանապարհածախսը հրատարակչի վրա։ Ուղարկվում է և վերադիր վճարով։ Փոքր քանակութեամբ պահանջողները կարող են ուղարկել դրամի փոխարէն պօստային մարկաներ։
Դիմել՝ Тифлисъ, Елизаветинская 114, Акопу Генджіану.
(կ.հ.ու.) 114. 20—7

ԵՂԲ. ԱՎՍԱՐԳԻՍՕՎՆԵՐԻ
այգին բաց է թողնում արտասահմանեան, ռուսական և տեղական լաւ տեսակի ՊՏՂԱՏՈՒ ԾԱՌԵՐ չափաւոր գներով։
Հասցէն՝ Ст. Скра (Зак. ж. д.), Авсаркисову.
Կատալօգն ուղարկվում է ՁՐԻ։
(ե. ու.) 173. 5—2

Լոյս տեսաւ
Հայոց Ազգագ. Ընկ. հրատարակութեամբ
ԱԶԳԱԳՐԱԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍԻ
XX գիրքը (1910 թ. № 2).
Բովանդակութիւն.—Հայկական մանրանկարներ, Մեսրոպ եպ. Տէր-Մովսիսեանի։ Նոր-Բայազէտի գաւառ Ե. Լալայեանի։ Սասնայ տան եօթը ճիւղ, Վանի գաւառաբարբառով։ Նոր-Նախիջևանի բանահիւսութիւնից Փորքչեանի։ Ալաշկերտի բանաւոր գրականութիւնից Նժդեհեանի։ Ղափանի բանաւոր գրականութիւնից Արքայիկի։ Վասպուրականի ազգագրութիւնը Եր. Լալայեանի։ Վասպուրականի նշանաւոր վանքերը Ե. Լ. Մատենախօսութիւն Տէր-Աւետիսեանի։
20 պատկեր բնագրում և 11 առանձին թերթի վրա։
Գինն է 1 ր. 50 կ.
Բացված է «Ազգագրական Հանդէսի» 1911 թ-ի 2 գրքի բաժանորդագրութիւնը. բաժանորդագինն է 3 ր., 1910 թ. երկու գրքի հետ 5 ր.։
Դիմել՝ Въ редакцію «Азгагракань Андесъ», Тифлисъ, Веляминовская 14.
(ա.օ.) 157. 6—6

ՆՈՐԻՆ ԿԱՅՍԵՐԱԿԱՆ ՄԵԾՈՒԹԵԱՆ ԿՈՎԿԱՍԻ ՓՈԽԱՐՔԱՅԻ
ԴԻՒԱՆԱՏԱՆ ՏՊԱՐԱՆԸ
(ԼՕՐԻՍ-ՄԵԼԻՔՕՎՍԿԱՅԱ ՓՈՂՈՑ, ԱՐՔՈՒՆԱԿԱՆ ՏՈՒՆ)
կատարում է ամեն տեսակ տպարանական աշխատանքներ, այն է՝ տպագրում է լրագիրներ եւ ամսագիրներ, գրքեր, բրօշիւրներ, բլանկներ, աֆիշաներ, ծրագիրներ, հարսանեկան հրաւիրատոմսեր, այցեքարտեր եւ այլն։
Ընդունվում են տպագրական պատուէրներ հետեւեալ լեզուներով՝ ռուսերէն, հայերէն, վրացերէն, թուրքերէն, ֆրանսերէն, գերմաներէն, աբխազերէն և լեռնականների բարբառով։ Պատուէրները կատարվում են մաքուր, ճշգրէն և չափաւոր գներով։ Ընդունվում են նաև շուտափոյթ կատարվելիք պատուէրներ առանձին պայմաններով։
Պատուիրողների ցանկութեան համաձայն, տպարանը պատուէրները կարող է կազմել տալ, կամ բրօշիւրներ շինել, ու այնու յանձնել։
ԿԱՆ ՄԵԾ ՔԱՆԱԿՈՒԹԵԱՄԲ ԶԱՆԱԶԱՆ ՏԵՍԱԿ ԹՂԹԵՐ ՊՐԷՅՍ-ԿՈՒՐԱՆՏԻ ԳՆԵՐՈՎ։
Տ է լ է ֆ օ ն № 67.

Типографія канцеляріи Намѣстника Его Императорскаго Величества на Кавказѣ, Лорисъ-Меликовская улица, домъ казенный.